

WORKING PAPER

22-03

Filialen van Belgische ondernemingen in het buitenland: De BELMOFI- databank



**Federaal
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Kunstlaan 47-49

B-1000 Brussel

Tel.: (02)507.73.11

Fax: (02)507.73.73

E-mail: contact@plan.be

URL: <http://www.plan.be>

A. Joos, H. Spinnewyn

December 2003



**Filialen van
Belgische
ondernemingen in
het buitenland:
De BELMOFI-
databank**

A. Joos, H. Spinnewyn

December 2003



Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut.

Het FPB voert beleidsrelevant onderzoek uit op economisch, sociaal-economisch vlak en op het vlak van leefmilieu.

Hiertoe verzamelt en analyseert het FPB gegevens, onderzoekt het aanneembare toekomstscenario's, identificeert het alternatieven, beoordeelt het de gevolgen van beleidsbeslissingen en formuleert het voorstellen.

Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

Het FPB zorgt voor een ruime verspreiding van zijn werkzaamheden. De resultaten van zijn onderzoek worden ter kennis gebracht van de gemeenschap en dragen zo bij tot het democratisch debat.

Internet

URL: <http://www.plan.be>

E-mail: contact@plan.be

Publicaties

Terugkerende publicaties:

De economische vooruitzichten
De economische begroting
De "Short Term Update"

Planning Papers (de laatste nummers)

Het doel van de "Planning Papers" is de analyse- en onderzoekswerkzaamheden van het Federaal Planbureau te verspreiden.

- 92 *De administratieve lasten in België voor het jaar 2000 - Eindrapport*
Greet De Vil, Chantal Kegels - Januari 2002
- 93 *De Belgische Milieurekeningen*
Guy Vandille, Bruno Van Zeebroeck - Juni 2003

Working Papers (de laatste nummers)

- 18-03 *Quelques Applications à l'aide du Tableau Entrées-Sorties 1995*
L. Avonds, V. Deguel, A. Gilot - Oktober 2003
- 19-03 *Een poging tot vergelijking van de Input-Output-tabellen van 1990 en 1995*
L. Avonds - Oktober 2003
- 20-03 *Een economische analyse van de productie en distributie van alcoholische dranken*
L. Avonds, B. Van den Cruyce - Oktober 2003
- 21-03 *Dynamique géographique de l'emploi en Belgique*
J. Decop - November 2003

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Henri Bogaert
Wettelijk Depot: D/2003/7433/39

Dankwoord

Deze paper zou niet tot stand gekomen zijn zonder de medewerking van verschillende mensen. Het lijkt ons dan ook gepast een woord van dank aan hen te richten. De KULEuven voor het bezorgen van informatie, Jehan Decrop voor het maken van de kaarten, de ambassades voor het beantwoorden van onze vragen en de algemene diensten van het Federaal Planbureau voor de hulp bij de tekstopmaak



Inhoudstafel

I	Samenvatting	1
II	Inleiding	3
III	Werkwijze van actualisering	7
	A. Fase 1: De geconsolideerde jaarrekeningen	7
	B. Fase 2: De filialen uit de databank van de Balanscentrale	7
	C. Fase 3: Gegevens van KULeuven	8
	D. Fase 4: Ambassades	8
	E. Beperkingen van de studie	10
IV	Resultaten	11
	A. Overzicht van de resultaten	11
	B. Analyse van de activiteiten van Belgische moederondernemingen met filialen in het buitenland	18
	C. Vergelijking resultaten 1995 en 2001	25
	D. Vestigingen van Belgische ondernemingen in de EU-uitbreidingslanden	30
	1. Schets van de Belgische ondernemingen met vestigingen in de EU-uitbreidingslanden	30
	2. Evolutie van de Belgische vestigingen in de EU-uitbreidingslanden, 1995-2001	31
	E. Analyse van de filialen in ontwikkelingslanden	33
	F. Besluit	41

V	Bijlage 1: Samenstelling van de geografische zones en ontwikkelingsgebieden	43
	A. Geografisch gebied	43
	B. De Europese Unie en de EU kandidaatlanden	44
	C. Ontwikkelingslanden	44
	1. Landen met een laag en laag middelmatig inkomen	44
	2. Landen met een laag inkomen	45
VI	Bijlage 2: Handleiding BELMOFI	47
VII	Bijlage 3: Aantal filialen in de verschillende landen	51
VIII	Bibliografie	55



Samenvatting

De Working Paper 'Filialen van Belgische ondernemingen in het buitenland: De BELMOFI-databank.' beschrijft hoe de BELMOFI-databank werd geactualiseerd. De databank BELMOFI (de in **BEL**gië gevestigde **M**ultinationale **O**ndernemingen en hun **F**ilialen in het buitenland) bevat de filialen van Belgische ondernemingen die in het buitenland gevestigd zijn. In het kader van dit onderzoek werd meer in het bijzonder gepeild naar de aanwezigheid van de Belgische filialen in ontwikkelingslanden.

De basis voor BELMOFI werd gelegd in 1994 en 1997 bij onderzoeken naar de delocalisatie van Belgische ondernemingen in het buitenland. Een filiaal wordt gedefinieerd als een onderneming waarin een andere onderneming, de moederonderneming, een participatie heeft van minstens 10 % en dus een significante invloed kan uitoefenen op het bestuur van het filiaal. Ook moet de participatie getuigen van een duurzaam belang. Dit impliceert het bestaan van een langetermijnrelatie tussen de moederonderneming en het filiaal. De informatie heeft betrekking op de actieve ondernemingen in 2001.

Verschillende bronnen werden gebruikt om de databank te actualiseren. De geconsolideerde jaarrekeningen van Belgische ondernemingen werden als basis voor de databank gebruikt. Vervolgens werd de databank aangevuld met filialen uit de databank van de Balanscentrale en met informatie uit een databank van de KULeuven die gebaseerd is op Belfirst. Ten slotte werd de informatie die verzameld werd bij de ambassades opgenomen.

De BELMOFI-databank telt 4 886 in België gevestigde moederondernemingen, wat neerkomt op ongeveer 1,5 % van het totaal aantal ondernemingen. Die moederondernemingen hebben samen 15 742 filialen in het buitenland. Zowel in 1995 als in 2001 concentreren de vestigingen zich in belangrijke mate in Europa, en dan vooral in de buurlanden van België. De helft van het totaal aantal filialen heeft er zich gevestigd. Wanneer de resultaten uit het onderzoek in 1995 en in 2001 vergeleken worden dan stelt men vast dat het aantal filialen toeneemt met 71 % en de moederondernemingen met 32 %. De toename van het aantal ondernemingen en hun filialen is sterker bij de ondernemingen behorende tot een Belgische groep dan bij die behorende tot buitenlandse groepen.

De meeste moederondernemingen met filialen in het buitenland zijn naamloze vennootschappen. Ook de Belgische overheidsbedrijven zijn in het buitenland goed vertegenwoordigd. De Belgische ondernemingen bezitten meestal een belangrijke controle over hun vestigingen (bij 82 % van de filialen is de Belgische onderneming hoofdaandeelhouder met 50 % of meer).

Er zijn nog een aantal elementen die kenmerkend zijn voor Belgische ondernemingen met filialen in het buitenland. Grote ondernemingen hebben relatief

gezien meer ondernemingen met filialen dan kleine ondernemingen. Bovendien is het aandeel van de Brusselse ondernemingen (met sociale zetel in Brussel) die filialen hebben gevestigd in het buitenland groter dan dat van ondernemingen met sociale zetel in Vlaanderen -die wel het grootste aantal filialen bezitten- en dan dat van de ondernemingen met sociale zetel in Wallonië. Ten slotte is ook de sector waartoe de moederonderneming behoort van belang. Het aandeel van de ondernemingen met filialen binnen het aantal ondernemingen uit de dienstensector is kleiner dan dat van de ondernemingen uit de industriële sector, hoewel de dienstensector in absolute waarde meer ondernemingen met filialen in het buitenland telt. In de top-10-lijst van ondernemingen met het hoogst aantal filialen staan er verschillende ondernemingen uit de financiële sector. Verder zijn ook de volgende sectoren in de top-10 vertegenwoordigd: de vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten, de chemische nijverheid, handel in auto's, productie en distributie van energie en vervoer te land.

Wat de verdeling van de sectoren over de verschillende regio's betreft, viel op dat, in absolute waarden, de dienstensector in elk gebied een groter belang had dan de industriële sector. De handel in onroerende goederen, verhuur en diensten aan ondernemingen, de financiële en de handelssector zijn overal goed vertegenwoordigd. De vervoerssector is vooral in Afrika een heel belangrijke sector. De chemie en kunststofsector is de bedrijfstak uit de industriële sector die het in elk gebied goed doet. Verder is de metaalsector van groot belang in Centraal- en Zuid-Amerika.

Ongeveer één op tien Belgische moederondernemingen is actief in de EU-uitbreidingslanden. Van alle Belgische ondernemingen die actief zijn in het buitenland, zijn er relatief meer ondernemingen uit de industrie dan uit de dienstensector actief in de uitbreidingslanden. Opvallend is dat relatief veel grote ondernemingen actief zijn in die landen, terwijl de Belgische KMO's eerder in de buurlanden actief zijn. De Belgische ondernemingen zijn vooral aanwezig in drie landen: Polen, Hongarije en de Tsjechische Republiek.

Belgische ondernemingen investeren voornamelijk in industrielanden. Slechts 7,8 % van de filialen zijn in ontwikkelingslanden gevestigd. Over de periode 1995-2001 is het aantal filialen in ontwikkelingslanden slechts licht gestegen met 9 %. Het aandeel van filialen in ontwikkelingslanden is over die periode gedaald van 12,2 % naar 7,8 %. De populairste ontwikkelingslanden zijn China en Roemenië. In die twee landen werden over de periode 1995-2001 ook de grootste stijgingen waargenomen. Ontwikkelingslanden trekken relatief meer Belgische moederondernemingen uit de industriële sector dan uit de dienstensector aan. In absolute termen heeft de dienstensector wel de bovenhand. In de dienstensector is vooral de vervoerssector van groot belang. Voor de industriële sector zijn de vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten en de vervaardiging van textiel en kleding de belangrijkste sectoren in ontwikkelingslanden.



Inleiding

In het kader van de overeenkomst tussen het Federaal Planbureau FPB en het Steunpunt Ondernemerschap, Ondernemingen en Innovatie, dat vertegenwoordigd wordt door Professor Leo Sleuwagen, werd de opdracht gegeven om de BELMOFI-databank te actualiseren. De databank BELMOFI (de in BELgië gevestigde **M**ultinationale **O**ndernemingen en hun **F**iliale(n) in het buitenland) bevat de filialen van Belgische ondernemingen die in het buitenland gevestigd zijn. In het kader van dit onderzoek werd meer specifiek gepeild naar de aanwezigheid van de Belgische filialen in ontwikkelingslanden.

De studie beschrijft hoe de BELMOFI-databank geactualiseerd werd en geeft een algemeen overzicht van de conclusies die uit de databank naar voren komen. Vervolgens worden de moederondernemingen met filialen in het buitenland en hun activiteit geanalyseerd en worden de resultaten van 2001 met die van 1995 vergeleken. Er wordt ook een blik geworpen op de EU-uitbreidingslanden. Ten slotte worden de Belgische filialen die gevestigd zijn in ontwikkelingslanden besproken.

Multinationale ondernemingen en hun filialen zijn van groot belang voor de huidige globaliseringstrend. Door de globalisering impliceert zowel de globalisering van handel, van competitiviteit en van technologieën als die van ondernemingen. Globalisering van de handel verhoogt de competitiviteit tussen de ondernemingen: de concurrentie wordt groter, ondernemingen proberen competitief te blijven door technologieën te ontwikkelen, door de productiviteit te verhogen en door de kosten te beheersen. Een gevolg van die globalisering is de opsplitsing van productieprocessen. Hierbij wordt de productie opgedeeld in verschillende fasen die in verschillende landen worden uitgevoerd. In een dergelijke economie worden de markten en de productie in de verschillende landen meer en meer onderling afhankelijk. Sinds de tweede helft van de jaren 80 hebben de directe investeringen in het buitenland en multinationale ondernemingen een belangrijke rol gespeeld in de internationale integratie en hebben de directe investeringen een sterke invloed gehad op de industriële herstructurering op wereldvlak.¹

De buitenlandse directe investeringen kunnen worden ingedeeld in twee groepen, de horizontale buitenlandse directe investeringen en de verticale buitenlandse directe investeringen. De horizontale investeringen hebben als doel bepaalde producten of diensten te produceren, zowel in de Belgische moederonderneming als in de buitenlandse dochteronderneming. Verticale investering daarentegen betekent dat de productie van een goed of dienst ingedeeld wordt in verschillende fasen die in verschillende landen plaatsvinden.²

-
1. 'Indicators of Economic Globalisation', OESO, 2003.
 2. G. Nicoletti, S. Golub, D. Hajkova, D. Mirza and Kwang-Yeol Yoo, 'Policies and International Integration: Influences on Trade and Foreign Direct Investment.', Economic Department Working Papers N° 359, ECO/WKP(2003)13, OESO, 2003, blz. 19.

BELMOFI wil een overzicht geven van de filialen van Belgische ondernemingen in het buitenland. De volgende informatie over die ondernemingen wordt opgeslagen:

- Naam van het filiaal
- Land waar het filiaal gevestigd is
- Stad waar het filiaal gevestigd is (indien beschikbaar)
- Naam van de moederonderneming
- Adres van de moederonderneming
- Activiteit van de moederonderneming,
- Werkgelegenheid van de moederonderneming
- BTW nummer van de moederonderneming
- Participatiegraad van de moederonderneming in haar filiaal

Beperkte informatie over:

- Aantal werknemers in het filiaal
- Activiteit van het filiaal
- Omzet van het filiaal

In 1994 werd de basis voor BELMOFI gelegd tijdens een eerste onderzoek¹ naar de delocalisatie van Belgische ondernemingen in het buitenland. Delocalisatie werd een steeds belangrijker begrip. Daarom wou de minister van Economische Zaken dat de delocalisatie gemeten werd, dat de evolutie onderzocht werd en dat de oorzaken en gevolgen ervan bepaald werden. De BELMOFI-databank was nog niet onder die naam bekend maar de basis ervan werd toen gelegd. De toenmalige databank was gebaseerd op een interne databank van de Balanscentrale en op een enquête bij de Belgische ambassades in het buitenland.

In 1997 werd de BELMOFI-databank geactualiseerd op basis van de gegevens van 1995. Door de actualisering van het onderzoek naar de delocalisatie van Belgische bedrijven werd ook de databank geactualiseerd.² Er werd in 1997 dan ook meer informatie verzameld dan voor deze studie, namelijk informatie over de reden van de vestiging in het buitenland, over de gevolgen van de buitenlandse aanwezigheid voor België en over de categorie van delocalisatie. Bij de huidige actualisering werd geen informatie over de graad van delocalisatie gevraagd. De BELMOFI-databank van 1997 telde 9 204 buitenlandse filialen met een minimumparticipatie van 10 % gehouden door 3 688 Belgische ondernemingen.

In het bovenvermelde onderzoek van 1997 werden verschillende motieven gevonden die multinationale ondernemingen ertoe aanzetten om in het buitenland te investeren. De belangrijkste reden die aangehaald werd door multinationale ondernemingen was de marktaanwezigheid in een land of werelddeel en de expansie van de onderneming. Andere belangrijke redenen om in het buitenland te investeren waren:

- Een lagere loonkost en soepelere arbeidsvoorwaarden.
- Een strategie die gericht is op het verhogen van de winsten op mondiaal vlak via het reduceren van productiekosten door herstructurering.
- Een bepaald land kan ook allerhande voordelen aanbieden, zoals zijn infrastructuur, fiscale voordelen, subsidies, het al dan niet bestaan van bepaalde wettelijke of reglementaire beperkingen.

1. P. Bernard, H. Van Sebreeck, H. Spinnewyn, A. Gilot et P. Vandenhove, 'Delocalisation des entreprises', Bureau du Plan, 1994.
2. P. Bernard, H. Van Sebreeck, H. Spinnewyn, P. Vandenhove en B. Van Den Cruyce, 'Delocalisatie Mondialisering Een actualisatierapport over België', Planbureau, 1997, blz. 140-146.

- Ook andere productiefactoren zijn van belang, zoals de beschikbaarheid en de kostprijs van energie en grondstoffen en de transportkosten.¹

De in deze studie gebruikte definities van een filiaal, een multinationale onderneming, een Belgische onderneming en een Belgische groep worden verder besproken. De gebruikte definities van een filiaal en een multinationale onderneming zijn gebaseerd op de definitie van de OESO voor directe investeringen in het buitenland:

'Foreign direct investment is a category of international investment made by a resident entity in one country (direct investor) with the objective of establishing a lasting interest in an enterprise resident in another country (direct investment enterprise). "Lasting interest" implies the existence of a long-term relationship between the direct investor and the enterprise and a significant degree of influence by the direct investor on the management of the direct investment enterprise. Direct investment involves both the initial transaction between the two entities and all subsequent capital transactions between them and among affiliated enterprises, both incorporated and unincorporated. According to classification applied in balance-of-payments accounts, a foreign direct investment enterprise is an incorporated enterprise in which a foreign investor owns 10 per cent or more of the ordinary shares or voting power or an unincorporated enterprise in which a foreign investor has equivalent ownership.'²

Een *filiaal* is een onderneming waarin een andere onderneming, de moederonderneming, een participatie heeft van minstens 10 % en dus een significante invloed kan uitoefenen op het bestuur van het filiaal. Ook moet de participatie getuigen van een duurzaam belang. Dit impliceert het bestaan van een langetermijnrelatie tussen de moederonderneming en het filiaal. De participatie kan rechtstreeks of onrechtstreeks gebeuren. Een participatie van onder de 10 % wordt beschouwd als een portefeuilleparticipatie, waarbij er dus geen significante invloed op het bestuur wordt uitgeoefend.³

Een *multinationale onderneming* is een onderneming die minstens één buitenlands filiaal heeft.

Een *Belgische onderneming* is elke onderneming die in België activiteiten heeft. Dit bedrijf kan een groep zijn, het kan deel uitmaken van een Belgische groep of het kan deel uitmaken van een buitenlandse groep.

Een Belgische moederonderneming kan in een buitenlands filiaal investeren door de overname van een lokale onderneming, door de activiteit van een bestaand buitenlands filiaal uit te breiden of door een nieuwe onderneming in het buitenland op te richten. Ook kunnen bepaalde filialen financiële intermediairs zijn voor een investering in een derde land. In dat geval bevindt de markt die bereikt wil worden zich niet in dat land.

-
1. P. Bernard, H. Van Sebroeck, H. Spinnewyn, P. Vandenhove en B. Van Den Cruyce, 'Delokalisatie Mondialisering Een actualisatie-rapport over België', Planbureau, 1997, blz. 140-146.
 2. G. Nicoletti, S. Golub, D. Hajkova, D. Mirza and Kwang-Yeol Yoo, 'Policies and international integration: influences on trade and foreign direct investment.', Economic Department Working Papers N° 359, ECO/WKP(2003)13, OESO, 2003, blz. 77.
 3. Deze definitie is gangbaar bij de internationale instellingen als UNCTAD, OESO,... en werd ook gebruikt in, Patrick Vandenhove, 'Directe investeringen in het buitenland (DIB). De Investeringsstroom vanuit en naar België.', Working Paper 6-01, 2001, blz. 17.

Een *ondernemingsgroep* is een verzameling van ondernemingen onder de invloed van éénzelfde beslissingseenheid. Een groep bestaat uit deelnemingen in het kapitaal van de ondernemingen. Dat kan direct gebeuren door het hoofd van de groep of indirect via een meer complex netwerk van deelnemingen.¹ In het geval van een Belgische groep moet die beslissingsmacht in België gelegen zijn, een buitenlandse groep heeft zijn beslissingseenheid buiten België gevestigd.

1. Deze definitie komt overeen met die gebruikt in Anne Vincent, 'Les Groupes d'entreprises en Belgique. Le domaine des principaux groupes privés', CRISP, 1990, blz. 5.



Werkwijze van actualisering

Om de BELMOFI-databank te actualiseren, werden een aantal bronnen gebruikt. De databank werd hierdoor in verschillende fasen opgebouwd. Eerst werden de geconsolideerde jaarrekeningen geconsulteerd. Die gegevens werden als basis voor de databank gebruikt. De geconsolideerde jaarrekeningen beschikken dan ook over de meeste informatie. Daarna werd de databank aangevuld met filialen uit een interne databank van de Balanscentrale, dit zijn de ontbrekende filialen van ondernemingen zonder geconsolideerde jaarrekeningen. In een later stadium werden gegevens verkregen van de KULeuven en werden die geïntegreerd in de databank. Uiteindelijk werden de bij de ambassades verzamelde gegevens nog toegevoegd. Die fasen worden hieronder verder uiteengezet. De verzamelde informatie heeft betrekking op de actieve ondernemingen in 2001.

A. Fase 1: De geconsolideerde jaarrekeningen

In de eerste fase werden de geconsolideerde jaarrekeningen van de Belgische ondernemingen van het boekjaar 2001 die werden neergelegd bij de Balanscentrale, geraadpleegd.¹ In juni 2003 waren er 488 Belgische geconsolideerde jaarrekeningen van ondernemingen die filialen hebben in het buitenland. De geconsolideerde jaarrekeningen geven informatie over de rechtstreekse en de onrechtstreekse gehouden buitenlandse en binnenlandse filialen van Belgische ondernemingen. Deze bron is heel belangrijk om informatie te verschaffen over de bestaande onrechtstreekse filialen van Belgische ondernemingen. Al die rechtstreekse en onrechtstreekse buitenlandse filialen werden in de BELMOFI-databank opgenomen, rekening houdend met een minimum participatie van 10 %.

B. Fase 2: De filialen uit de databank van de Balanscentrale

Een tweede bron die werd geraadpleegd om die databank op te stellen, is een interne databank van de Balanscentrale. Deze interne databank bestaat uit de buitenlandse filialen van Belgische ondernemingen die geput werden uit de jaarrekeningen van de moederondernemingen. Deze interne databank bestond uit 10 721 rechtstreekse buitenlandse filialen.

De gegevens verkregen via de geconsolideerde jaarrekeningen werden samen met die van de interne databank van de Balanscentrale geïntegreerd in BELMOFI. Deze databank werd gecontroleerd zodat dubbeltellingen maximaal vermeden

1. De consolidatie van een jaarrekening is verplicht wanneer de groep meer dan één van de volgende criteria overschrijdt: een jaaromzet (exclusief BTW) van 25 miljoen euro; een balanstotaal van 12,5 miljoen euro en een jaargemiddelde van het personeelsbestand van 250 werknemers.

werden. Hierbij werden de filialen uit de geconsolideerde jaarrekeningen als basis gebruikt. Het verschil tussen fase 1 en fase 2 is dat de databank in fase 2 filialen haalt uit de jaarrekeningen neergelegd op de Balanscentrale, dus enkel rechtstreekse filialen worden in de interne databank van de Balanscentrale opgenomen. Daarom gebruiken we fase 1 als basis, er worden rechtstreekse en onrechtstreekse filialen opgenomen.

C. Fase 3: Gegevens van KULEuven

Voorts werd de BELMOFI-databank aangevuld met gegevens uit de door de KULEuven ontwikkelde databank die gebaseerd is op Belfirst¹. Bij ontvangst van de databank bestond de BELMOFI-databank uit 13 034 filialen van Belgische moederondernemingen. De databank die ons werd bezorgd door de KULEuven telde 19 583 deelnemingen. Deze databank bevatte veel dubbeltellingen en een aantal moederondernemingen die niet meer actief waren. Na vergelijking van de twee databanken werd de BELMOFI-databank aangevuld met 2 489 filialen.

TABEL 1 - Aantal verzamelde filialen per gegevensbron

Gegevensbron	Verzamelde gegevens per bron	Cumulatief
Geconsolideerde jaarrekeningen en de databank van de Balanscentrale (fase 1 en 2)	13 034	13 034
+ Gegevens KULEuven (fase 3)	2 489	15 523
+ Ambassades (fase 4)	219	15 742
Totaal	15 742	

D. Fase 4: Ambassades

In een laatste fase van de actualisering van BELMOFI werd gebruik gemaakt van gegevens verkregen van de ambassades. In het begin van het project werd contact opgenomen met een aantal ambassades. Slechts een beperkt aantal ambassades werd gecontacteerd, met name de ambassades van de landen buiten het geografisch gebied van Europa.² Deze ambassades werden een eerste keer gecontacteerd op 17 februari 2003. Op 17 maart 2003 werd een herinnering verstuurd naar de ambassades die ons tot dan toe niet hadden geantwoord. Het doel van die fase was om nog ontbrekende filialen -die niet in jaarrekeningen of geconsolideerde jaarrekeningen gevonden werden- ook te kunnen opnemen in de databank.

Zo werden er 53 van de 83 Belgische ambassades in het buitenland gecontacteerd om informatie te verstrekken over 2 647 filialen³ uit 101 landen. Naar elke ambassade werd een lijst gestuurd met de door ons gevonden filialen met de vraag deze lijst na te kijken en aan te vullen met gegevens over de activiteit van het filiaal, het aantal werknemers dat werkzaam is in het filiaal en de omzet van het voorbije

1. Belfirst werd ontwikkeld door Bureau Van Dijk en omvat de financiële rapporten en statistieken over Belgische en Luxemburgse ondernemingen. Belfirst haalt onder andere zijn informatie bij de Balanscentrale, EuroDB en uit gegevens verzameld door Bureau Van Dijk zelf.
2. Via de KULEuven kregen we immers reeds bijkomende informatie over de Europese filialen.
3. Deze 2 647 filialen werden verzameld in fase 1 en 2. Deze fasen waren nog niet volledig afgelopen op het ogenblik dat de vraag naar de ambassades verstuurd werd.

jaar. Verder werd nog gevraagd om de eventuele ontbrekende filialen toe te voegen. Op die vragen werd op verschillende manieren geantwoord. Sommige ambassades zijn zeer goed geïnformeerd en bezorgden ons veel informatie, anderen stuurden ons een lijst van de hen bekende filialen en hun basisgegevens. Een aantal ambassades antwoordden ook slechts voor één land, terwijl hun werkterrein verschillende landen omvat. Spijtig genoeg ontbrak regelmatig de informatie over de activiteit, de werkgelegenheid en de omzet van het filiaal. Die informatie was bij de ambassades vaak niet voorhanden. Wanneer toch een onderzoek werd doorgevoerd, stootten de ambassades op confidentialiteit of op gebrekkige en onvoldoende antwoorden van de filialen ter plaatse. Ook de korte tijdsperiode van de enquête bemoeilijkte de respons van de ambassades.

Enkele cijfers kunnen verduidelijken hoe de ambassades geantwoord hebben. Van de 53 gecontacteerde ambassades hebben 37 ambassades een lijst van filialen teruggestuurd, 8 ambassades hebben ons niets laten weten en 8 ambassades hadden meer tijd nodig of waren in de onmogelijkheid om ons voor dit ogenblik te antwoorden, door bijvoorbeeld oorlogssituaties of door de afwezigheid van de verantwoordelijke persoon. Zeven ambassades gaven ons enkel gegevens over één land wanneer er informatie over meerdere landen werd gevraagd. De 37 ambassades die een lijst van filialen hebben doorgestuurd, hebben ons gegevens van 54 landen doorgegeven. De ambassade van Teheran en de ambassade van Moskou hebben ons gemeld dat geen Belgische bedrijven meer werkzaam waren in respectievelijk Iran en Oezbekistan. Alhoewel er een aantal Belgische bedrijven plannen hebben om een filiaal in Iran te openen, is er op dit ogenblik nog niets beslist. In mei 2003 bestaan er in Iran enkel Iranese agenten die Belgische producten importeren.

TABEL 2 - Respons van de ambassades

	Aantal Ambassades	Aantal landen	Aantal filialen
Antwoorden	37	54	771
Onmogelijkheid om te antwoorden	8	18	
Geen antwoord	8	29	
Gecontacteerde Ambassades	53	101	3 132

Het totaal aantal filialen in de BELMOFI-databank die die 101 landen vertegenwoordigen is 3 132 of 19,9 % van het totaal aantal filialen. De ambassades hebben ons geïnformeerd over 771 relevante filialen.¹ Hiervan werden 219 filialen extra opgenomen in BELMOFI, die filialen werden niet teruggevonden in de jaarrekeningen of in de databank van Belfirst, 24 filialen waren niet meer operatief en werden dus uit de databank geschrapt. De extra filialen waarover de ambassades ons berichtten, vertegenwoordigen 10,1 % van het totaal aantal filialen in de 54 landen².

1. Ambassades informeerden ons ook over Belgen die in het buitenland een zaak begonnen of over ondernemingen die Belgische producten importeren maar die geen band hadden met de Belgische onderneming. Deze ondernemingen voldoen niet aan de boven vermelde definitie van een filiaal en werden niet in de databank opgenomen.
2. Dit is het aantal landen dat ons geantwoord had.

E. Beperkingen van de studie

Er zijn een aantal beperkingen bij de verschillende gegevensbronnen die gebruikt worden om BELMOFI te ontwikkelen. Die beperkingen worden hieronder besproken.

Een probleem dat zich voordoet bij het gebruik van geconsolideerde jaarrekeningen is dat sommige ondernemingen enkel de belangrijkste filialen opnemen in hun geconsolideerde jaarrekening. Van deze ondernemingen hebben we dus enkel informatie over de buitenlandse filialen die vermeld zijn in de jaarrekening. Een ander probleem is dat sommige Belgische ondernemingen deel uitmaken van een buitenlandse groep waarbij de jaarrekening een overzicht is van de totale groep en niet enkel van de Belgische onderneming. Zo is het niet uit te maken welke de filialen zijn van de Belgische onderneming.

De interne databank van de Balanscentrale slaat enkel gegevens op uit de jaarrekeningen, wat zorgt voor gebreken. Meestal worden er enkel rechtstreekse participaties in de jaarrekening opgenomen waardoor een aantal onrechtstreekse filialen niet in de databank worden opgenomen. Een onrechtstreeks filiaal is bijvoorbeeld een Canadees filiaal van een Amerikaanse onderneming die op zijn beurt een filiaal is van een Belgisch bedrijf.

Ook de laattijdige indiening van de jaarrekeningen bij de Balanscentrale brengt problemen met zich mee. Hierdoor zijn er voor bepaalde bedrijven nog geen gegevens voor 2001 beschikbaar. Een bijkomend probleem is dat ondernemingen met jaarrekeningen met het verkort schema hun deelnemingen niet moeten vermelden en dit dus meestal ook niet doen.

Op basis van de gegevens die in de BELMOFI-databank werden opgeslagen, worden in het volgende deel de resultaten besproken. Die bespreking baseert zich hoofdzakelijk op het aantal filialen en het aantal moederondernemingen. Bijkomende gegevens over het filiaal zoals werkgelegenheid of bedrijfstak zijn eerder beperkt en dus onvoldoende om conclusies te trekken. De conclusies die getrokken kunnen worden uit het *aantal* filialen en moederondernemingen zijn beperkt, aantallen zeggen niets over de grootte van het filiaal, het aantal werknemers dat het tewerkstelt of de toegevoegde waarde dat het bedrijf creëert. Door de meer uitgebreide en meer volledige gegevens over de moederondernemingen, zoals de activiteit, het aantal werknemers,... kunnen er toch een aantal bijkomende conclusies getrokken worden.



IV Resultaten

A. Overzicht van de resultaten

Op basis van BELMOFI kan een overzicht worden gegeven van de filialen van Belgische ondernemingen in het buitenland. Uit de verzamelde gegevens wordt eerst een algemeen overzicht gegeven van het aantal filialen, het aantal Belgische moederondernemingen met filialen in het buitenland en de geografische verdeling van die filialen. De BELMOFI-databank telt momenteel 15 742 buitenlandse filialen van 5 008 moederbedrijven. Die ondernemingen investeren in 144 landen over de wereld. Bij 257 filialen is er meer dan één onafhankelijke Belgische moederonderneming. In de verdere berekeningen werd er enkel rekening gehouden met één moeder per filiaal, dit is de moeder met de hoogste participatie in het filiaal. De berekeningen werden hierdoor gemaakt op basis van 4 886 moederondernemingen. In 'bijlage 3: Aantal filialen in de verschillende landen' wordt een overzicht gegeven van alle landen waarin Belgische ondernemingen investeren en hoeveel filialen er in elk van deze landen gevestigd zijn.

TABEL 3 - Kerncijfers

Aantal moederondernemingen	4 886
Aantal filialen	15 742
Aantal landen	144

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

TABEL 4 - De verdeling van buitenlandse filialen volgens geografisch gebied ¹

Geografisch gebied	Aantal Filialen	% van het totaal aantal filialen
West-Europa	11 543	73,3
Centraal- en Oost-Europa	1 215	7,7
Noord-Amerika	1 047	6,7
Azië/Stille Oceaan	903	5,7
Afrika	526	3,3
Centraal- en Zuid-Amerika	403	2,6
Midden-Oosten	105	0,7
Totaal	15 742	100

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

1. De gebruikte geografische verdeling is gebaseerd op de verdeling gebruikt door Diplobel en werd ontwikkeld door de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (zie bijlage 1).

Belgische ondernemingen investeren in de gehele wereld. Filialen zijn verspreid over 144 landen en de Belgische ondernemingen hebben filialen in elk continent. Tabel 4 toont de verdeling van de filialen over de verschillende geografische gebieden.¹⁶ De vestigingen van Belgische ondernemingen concentreren zich in belangrijke mate in West-Europa, 73,3 % van de filialen zijn in West-Europa gevestigd. Hierna volgen op een veilige afstand Centraal- en Oost-Europa, Noord-Amerika en Azië en het gebied aan de Stille Oceaan. Die gebieden hebben respectievelijk 7,7 %, 6,7 % en 5,7 % van het totaal aantal buitenlandse filialen. In Azië en het gebied van de Stille Oceaan zijn Australië, Singapore en China de uitschieters, elk geeft onderdak aan meer dan 100 Belgische filialen.

De volgende groep bestaat uit Afrika en Centraal- en Zuid-Amerika. Die gebieden trekken minder ondernemingen aan, samen zijn ze goed voor 6 % van de filialen. In Afrika zijn Tunesië, Zuid-Afrika, Kongo (Kinshasa), Liberia en Marokko het populairst. In Centraal- en Zuid-Amerika is Brazilië de nummer één met 131 filialen. Argentinië en Chili volgen met respectievelijk 53 en 52 filialen. Ten slotte zijn er een beperkt aantal filialen in het Midden-Oosten gevestigd, in dat gebied vonden we slechts 105 filialen of 0,7 % van het totaal aantal filialen. De concentratie is in dat gebied het grootst in de Verenigde Arabische Emiraten en in Israël, samen goed voor 65 filialen van de 105 filialen gevestigd in dat gebied.

Belgische ondernemingen verkiezen dus om in Europa te investeren. Koploper is Frankrijk met 3 292 filialen, gevolgd door Nederland, Duitsland, Luxemburg en Groot-Brittannië met respectievelijk 2 431, 1 167, 1 151 en 1 056 filialen, samen zijn ze goed voor 57,8 % van het totaal aantal buitenlandse filialen. Er is een grote concentratie van buitenlandse filialen in de buurlanden van België, de helft van het totaal aantal filialen heeft er zich gevestigd en 70 % van de filialen in Europa bevinden er zich. Zoals in tabel 5 op te merken is, hebben de Belgische ondernemingen 11 013 filialen gevestigd in de Europese Unie, dat is 69,9 % van het totaal aantal buitenlandse filialen. De 10 kandidaat EU-landen² zijn goed voor 6,1 %. Uitschieters zijn Polen en Tsjechië met respectievelijk 353 en 251 filialen. Er moet hierbij opgemerkt worden dat in 2001 nog geen Euro gebruikt werd, dus de verdeling van de filialen werd nog niet beïnvloed door de invoering van een unieke munteenheid in het merendeel van de EU-landen.

1. In bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de geografische verdeling van de landen.
2. De kandidaat EU-landen zijn Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slowakije, Slovenië en Tsjechië.

TABEL 5 - De filialen in de EU-landen

Land	Aantal filialen	% van het totaal aantal Europese filialen	% van het totaal aantal filialen
Frankrijk	3 292	29,9	20,9
Nederland	2 431	22,1	15,4
Duitsland	1 167	10,6	7,4
Luxemburg	1 151	10,4	7,3
Groot-Brittannië	1 056	9,6	6,7
Spanje	579	5,2	3,7
Italië	473	4,3	3,0
Zweden	192	1,7	1,2
Portugal	183	1,7	1,2
Ierland	183	1,7	1,2
Oostenrijk	117	1,1	0,7
Denemarken	88	0,8	0,6
Griekenland	74	0,7	0,5
Finland	27	0,2	0,2
Totaal EU-landen	11 013	100	70
Kandidaat EU-landen	960		6,1

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

TABEL 6 - Top-10 landen met het hoogst aantal buitenlandse filialen van Belgische ondernemingen.

	Land	Aantal filialen	Aantal Belgische moederondernemingen
1	Frankrijk	3 292	1 776
2	Nederland	2 431	1 533
3	Duitsland	1 167	638
4	Luxemburg	1 151	671
5	Verenigd Koninkrijk	1 056	505
6	Verenigde Staten van Amerika	840	383
7	Spanje	579	350
8	Italië	473	306
9	Polen	353	204
10	Zwitserland	307	196

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

Ook tabel 6 toont aan dat België verkiest om in zijn buurlanden te investeren. De Europese landen krijgen de voorkeur boven de landen van overige continenten. De top vijf van het hoogst aantal buitenlandse filialen van Belgische ondernemingen bestaat uitsluitend uit Europese landen. De Verenigde Staten van Amerika volgen op een zesde plaats met 840 filialen en is de enige in de top-10 die buiten Europa ligt.

De geografische verdeling op basis van het aantal moederondernemingen is gelijklopend met de verdeling van het aantal filialen. Enkel Luxemburg en Duitsland wisselen van plaats in de top-10 van de landen met de grootste aanwezigheid van Belgische moederondernemingen.

In tabel 7 wordt de geografische verdeling van de buitenlandse filialen van Belgische moederondernemingen vergeleken met de geografische verdeling van de buitenlandse filialen van Franse ondernemingen en ondernemingen uit de Verenigde Staten.

‘La Direction des Relations Economique Extérieures’ of de DREE heeft de implementatie van Franse ondernemingen in het buitenland onderzocht. Dat onderzoek is gebaseerd op een inventarisering door ‘Les Postes d’Expansion Economique’ bij de ondernemingen in het jaar 2000 en het jaar 2002.¹ Alhoewel de gegevens van 2000 en 2002 zijn en het Belgisch onderzoek gebaseerd is op gegevens van 2001 kunnen de resultaten toch enigszins vergeleken worden. Beide onderzoeken gebruiken de 10 %-criteria en nemen rechtstreekse en onrechtstreekse filialen op in hun bestand. Ook wordt de Franse moederonderneming gedefinieerd zoals de Belgische moederonderneming. In 2000 hadden Franse ondernemingen 19 631 filialen en waren ze aanwezig in ongeveer 133 landen. In 2002 werden er 22 119 filialen geteld, een stijging van 11,25 %. De top 5 landen waar Franse moederondernemingen het meeste investeren zijn de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Spanje en België, welke ook de belangrijkste handelspartners zijn van Frankrijk. Frankrijk diversifieert zijn investeringen veel meer dan België. Alhoewel België in meer landen investeert, is de concentratie het hoogst in West-Europa. Frankrijk daarentegen investeert minder intensief in West-Europa dan België (alhoewel het percentage er toch nog hoog is) en investeert meer in de andere werelddelen dan België. Frankrijk investeert in grote mate in Azië en het gebied van de Stille Oceaan: 17 % van de Franse filialen is er gevestigd, dit t.o.v. 5,7 % van de Belgische filialen. Ook Noord-Amerika trekt meer Franse ondernemingen aan. Opvallend is vooral het hoog aantal Franse filialen in Afrika, dit kan zijn oorzaak vinden in de vroegere kolonisatie van Afrika door Frankrijk.

België en Frankrijk kunnen ook vergeleken worden met de Verenigde Staten waar de gegevens door de ‘Bureau of Economic Analysis’ verzameld werden.² Net als bij de Franse gegevens hebben de gegevens betrekking op het jaar 2000. De Verenigde Staten hebben in totaal 23 108 filialen over de gehele wereld, dit in ongeveer 168 landen. De Verenigde Staten hebben de meeste filialen in Europa gevestigd (49,9 %), waarvan 43 % van de filialen in de Europese Unie gevestigd zijn. Vooral Engeland is populair, 11,5 % van de Amerikaanse filialen zijn er gevestigd. Ook Duitsland, Nederland en Frankrijk trekken Amerikaanse investeringen aan, het percentage van het totaal aantal filialen schommelt er telkens tussen 5 en 6,5 %. België trekt 2,4 % van de Amerikaanse filialen aan. Opvallend is ook het laag aantal gevestigde filialen in Afrika in vergelijking met de Franse vestigingen in dat gebied. De Verenigde Staten investeren weinig, in vergelijking met België, in de dichtbij gelegen landen. Slechts 25 % van het totaal aantal buitenlandse filialen zijn gelegen in Canada, Mexico, Bermuda en Centraal- en Zuid- Amerika.

-
1. DREE, ‘L’implantation française à l’étranger’, DREE Dossiers, <http://www.commerce-exterieur.gouv.fr/publications/>, 2001. DREE, Direction des Relations Economique Extérieures, recensement 2002 des implantations françaises à l’étranger.
 2. Ook in dit onderzoek werd als criteria een participatie van 10 % van de Amerikaanse ondernemingen in zijn filiaal gebruikt. Dat kan zowel een rechtstreekse of een onrechtstreekse participatie zijn.

TABEL 7 - Vergelijking van de geografische verdeling van de filialen met andere landen

	België		Verenigde Staten		Frankrijk			
	2001		2000		2000		2002	
Europa	12 758	81,0 %	11 416	49,4 %	9 605	48,9 %	11 281	51,0 %
West-Europa	11 543	73,3 %	10 773	46,6 %	7 719	39,3%	8 847	40,0 %
Centraal- en Oost-Europa	1 215	7,7 %	643	2,8 %	1886	9,6 %	2434	11,0 %
Noord-Amerika	1 047	6,7 %	3 187	13,8 %	2 564	13,1 %	3 003	13,6 %
Azië/Stille Oceaan	903	5,7 %	4 990	21,6 %	3 344	17,0 %	3 389	15,3 %
Afrika	526	3,3 %	498	2,1 %	2 565	13,1 %	2 733	12,4 %
Centraal- en Zuid-Amerika	403	2,6 %	2 633	11,4 %	991	5,05 %	1 109	5,0 %
Midden-Oosten	105	0,7 %	384	1,7 %	562	2,9 %	604	2,7 %
Totaal	15 742	100,0 %	23 108	100,0 %	19 631	100,0 %	22 119	100,0 %

Bron: FPB BELMOFI-databank, Bureau of Economic Analysis¹, Direction des Relations Economique Extérieures².

De geografische verdeling van de filialen kan ook vergeleken worden met de geografische verdeling van de export vanuit België (Tabel 8). Handel en directe investeringen in het buitenland, export en uitgaande investeringen, zijn sterk gerelateerd en worden gedreven door ongeveer dezelfde geografische, structurele en economische factoren (bijvoorbeeld grootte, inkomen, locatie). Die factoren zijn echter niet de enige die de evolutie van beiden kunnen verklaren. Het overheidsbeleid (bijvoorbeeld Free Trade Agreements) kan een belangrijke rol spelen in de evolutie van de export en van de uitgaande investeringen.³ Het gelijklopend verloop is te merken in tabel 8, de verdeling van de filialen en van de export over de verschillende werelddelen liggen dichtbij elkaar. De EU-kandidaatslanden hebben dezelfde uitschieters voor de export als voor de filialen, nl. Tsjechië en Polen. De evolutie van de export over de periode van 1995-2001 kent een stijging van 60 %. Er wordt dus een iets sterkere stijging van het aantal filialen opgemerkt. Opvallend is de grotere export naar Azië en de lagere export naar Afrika en Amerika in vergelijking met het aandeel van de filialen in de verschillende werelddelen. De evolutie 1995-2001 in Amerika is opmerkelijk. Het aandeel van het aantal filialen kent een daling over deze periode, terwijl het aandeel van de export een stijging kent.

TABEL 8 - Vergelijking van de verdeling van de filialen met de export van België

	1995		2001	
	Filialen %	Export %	Filialen %	Export %
Europa	76,8	82,4	81,0	81,2
Afrika	5,4	2,1	3,3	1,85
Noord- en Zuid-Amerika	10,6	5,4	9,3	7,3
Azië/Midden Oosten/ Stille Oceaan	7,2	9,8	6,4	8,9

Bron: NBB (Belgostat en de handelsbalans van het INR).

1. Bureau Of Economic Analysis, 'U.S. Direct Investment Abroad: financial and operating data.', <http://www.bea.doc.gov/bea/di/di1usdop.htm>.
2. DREE, Direction des Relations Economique Extérieures, recensement 2002 des implantations françaises à l'étranger.
3. G. Nicoletti, S. Golub, D. Hajkova, D. Mirza and Kwang-Yeol Yoo, 'Policies and International Integration: Influences on Trade and Foreign Direct Investment.', Economic Department Working Papers N° 359, ECO/WKP(2003)13, OESO, 2003.

In tabel 9 staan de tien voornaamste handelspartners in termen van de export vanuit België. Dadelijk vallen een aantal landen op. Israël staat in de top-10, een reden hiervoor is de diamanthandel. Verder valt ook op dat Polen buiten de top-10 valt, terwijl het in de top-10 van het aantal filialen staat. De conclusie die uit de vergelijking van tabel 9 en tabel 6 getrokken kan worden is dat een groot aantal van de belangrijkste exportlanden ook de belangrijkste landen zijn waar Belgische ondernemingen investeren.

TABEL 9 - Top-10 Handelspartners, in termen van export, van België

		Export 2001	Filialen 2001
1	Duitsland	18,1 %	7,4 %
2	Frankrijk	17,4 %	20,9 %
3	Nederland	12,2 %	15,4 %
4	Verenigd Koninkrijk	10,1 %	0,4 %
5	Italië	5,8 %	4,3 %
6	Verenigde Staten	5,6 %	5,3 %
7	Spanje	3,9 %	5,2 %
8	Luxemburg	2,0 %	10,4 %
9	Israël	1,4 %	0,2 %
10	Zwitserland	1,4 %	1,95 %

Bron: NBB (Belgostat en de handelsbalans van het INR).

Tabel 10 toont de ondernemingsvorm van de Belgische ondernemingen met buitenlandse participaties. De naamloze vennootschap heeft de meeste bedrijven onder zich met filialen in het buitenland, 4 606 bedrijven of 4,2 % van de NV's hebben minstens één buitenlands filiaal. Ondernemingen met andere rechtsvormen hebben veel minder filialen in het buitenland. Opvallend is wel de aanwezigheid van Belgische overheidsbedrijven in het buitenland. Volgens het aantal buitenlandse filialen staat de NMBS aan de top met 173 filialen, gevolgd door de GIMV met 49 filialen en Belgacom met 29 filialen. Vervolgens is er de Federale Participatiemaatschappij met 17 filialen, de Post met 13 filialen, Société Régionale d'investissement de Wallonie met 7 filialen en de Brussels International Airport Company met 5 filialen.

TABEL 10 - Relatie tussen de ondernemingsvorm van het moederbedrijf en het bezit van buitenlandse filialen

Ondernemingsvorm	Aantal met filialen in het buitenland	Totaalaantal ondernemingen in België	Procentueel aantal ondernemingen met filialen in het buitenland
NV	4 606	111 849	4,1 %
BVBA	797	137 616	0,6 %
CV	71	20 271	0,4 %
Openbare Instelling	8	452	1,8 %
Andere	5	56 275	0,1 %
Totaal	5 487^a	326 463^b	1,7 %

a. Dit totaal zijn alle Belgische ondernemingen met een filiaal in het buitenland. De 5 487 ondernemingen met filialen bestaan uit ten eerste 4 886 moederondernemingen, ten tweede de 122 'tweede' moederondernemingen (wanneer een filiaal verschillende onafhankelijke moederondernemingen had), en nog 479 rechtstreekse moederondernemingen maar afhankelijk van de 4 886 ondernemingen.

b. Dit totaal is zonder de ondernemingen naar buitenlands recht.

Bron: Balanscentrale, FPB (BELMOFI-databank).

De Belgische ondernemingen die een participatie hebben in het buitenland bezitten een belangrijke controle over de vestigingen (Tabel 11). Meer dan de helft van de participaties zijn praktisch volledig in Belgische handen. Bij 93 % van de filialen¹ hebben de Belgische ondernemingen een blokkeringsmeerderheid van 25 % of meer. Bij 82 % is een Belgische onderneming hoofdaandeelhouder met 50 % of meer. Hieruit kan men besluiten dat de Belgische moederondernemingen in grote mate controle uitoefenen op haar buitenlandse filialen.

TABEL 11 - Participatiegraad in de buitenlandse vestigingen

Participatiegraad	Aantal ondernemingen	Aandeel in %
10 tot 24,99 %	1 129	7,2
25 tot 49,99 %	1 666	10,7
50 tot 74,99 %	2 402	15,4
75 tot 98,99 %	1 668	10,7
99 tot 99,99 %	1 551	10,0
100 %	7 170	46,0
Totaal met informatie	15 586	100,0
Geen informatie over de participatiegraad in het buitenland (a)	156	
Totaal	15 742	

(a) Filialen verkregen via de Belgische ambassades waarvan de participatiegraad niet werd ingevuld.

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

Zoals blijkt uit tabel 12 heeft Vlaanderen in absolute cijfers de meeste moederondernemingen met vestigingen in het buitenland. Als aandeel van het totaal aantal ondernemingen in een gewest heeft Brussel het grootste aandeel (2,5 %) van actieve ondernemingen in het buitenland. Moederondernemingen uit Wallonië en Brussel gaan op de eerste plaats de Franse markt verkennen, 42 % van de Waalse ondernemingen met vestigingen in het buitenland en 50 % van de Brusselse ondernemingen hebben er zich gevestigd. Vlaanderen heeft zijn filialen op de eerste plaats in Nederland gevestigd, 43 % van de Vlaamse ondernemingen hebben er een vestiging. Ook Frankrijk (30 %), Duitsland (14 %) en Groot-Brittannië (10 %) zijn populaire vestigingsplaatsen voor de Vlaamse ondernemingen. Voor de Waalse ondernemingen zijn Luxemburg (21 %), Duitsland (14 %) en Nederland (12 %) verder nog favoriete vestigingsplaatsen. De Brusselse ondernemingen kiezen verder: Luxemburg (21 %), Nederland (17 %), Groot-Brittannië (11 %) en Duitsland (10 %).

1. Er moet worden opgemerkt dat die filialen dochterondernemingen van Belgische ondernemingen zijn waarbij de moederonderneming minstens een participatie van 10 % heeft in de dochteronderneming.

TABEL 12 - Vestigingsplaatsen in België van de Belgische ondernemingen met vestigingen in het buitenland

Gewest	Moederondernemingen met filialen		Totaalaantal ondernemingen in het gewest		Percentage van het aantal ondernemingen met filialen in het totaal aantal ondernemingen in elk gewest
	Aantal	%	Aantal	%	
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1 321	27,0 %	52 262	16,0 %	2,5 %
Vlaams Gewest	2 826	57,9 %	199 408	61,1 %	1,4 %
Waals Gewest	738	15,1 %	74 792	22,9 %	1,0 %
Totaal met informatie^a	4 885		326 462		1,5 %

a. Het totaal aantal ondernemingen omvat de ondernemingen naar buitenlands recht niet.

Bron: FPB, BELMOFI-databank, Balanscentrale.

Ten slotte kan ook de ondernemingsgrootte, aan de hand van het aantal werknemers, verder het profiel schetsen van de moederondernemingen met filialen in het buitenland. Alhoewel in absolute aantallen er meer kleine ondernemingen filialen hebben in het buitenland dan grote ondernemingen, moet er ook belang gehecht worden aan het aandeel van ondernemingen met filialen in het buitenland in de totale populatie van ondernemingen voor de verschillende ondernemingsklassen. Het aandeel van ondernemingen met meer dan 1 000 werknemers is hierbij het grootst, 40 % van die ondernemingen hebben filialen in het buitenland. De klasse van ondernemingen met een werknemersbestand van 250 tot 1 000 werknemers heeft meer dan een kwart ondernemingen met filialen in het buitenland. Het aandeel van de ondernemingen met filialen in de totale populatie van ondernemingen daalt naarmate de onderneming minder werknemers heeft (tabel 13).

TABEL 13 - Aantal werknemers van ondernemingen met filialen in het buitenland

Aantal werknemers (in FTE)	Aantal ondernemingen met filialen	Totale populatie van ondernemingen	% van ondernemingen in populatie
1 tot 9,9	1 145	110 956	1,0 %
10 tot 49,9	896	20 460	4,4 %
50 tot 249,9	581	3 749	15,5 %
250 tot 999,9	206	719	28,7 %
Meer dan 1 000	66	164	40,2 %
Totaal met informatie	2 894	136 048	
Geen info of geen werknemers	1 992		

Bron: FPB, BELMOFI-databank, Balanscentrale.

B. Analyse van de activiteiten van Belgische moederondernemingen met filialen in het buitenland

In de top-10 van Belgische ondernemingen met het hoogst aantal buitenlandse filialen (tabel 14) zijn de banken sterk vertegenwoordigd. Almanij (waaronder KBC), Dexia en de Fortis Bank worden in deze lijst teruggevonden. Verder zijn er in de top-10 ondernemingen waarbij de activiteit verband houdt met de vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten zoals kalk en

dolomiet (Lhoist), bouwmaterialen (Etex Group) en dakbedekkingmaterialen en andere bouwmaterialen (Koramic Building Products). Solvay zit in de chemische nijverheid, D'Ieteren heeft als activiteit de verkoop en reparatie van auto's, Electrabel/Tractebel/Distrigas houdt zich bezig met de productie en distributie van elektriciteit en gas en de NMBS maakt vervoer over land mogelijk.

TABEL 14 - Top-10 Belgische bedrijven volgens het aantal buitenlandse filialen

	Naam Belgische bedrijf	Activiteit	Aantal filialen
1	Almanij	Financiële instellingen	417
2	Dexia	Financiële instellingen	327
3	Etex Group	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	311
4	Solvay	Chemische nijverheid	246
5	D'Ieteren	Verkoop en reparatie van auto's	210
6	Fortis Bank	Financiële instellingen	193
7	Electrabel/Tractebel/Distrigaz	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en water	190
8	Lhoist	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	186
9	NMBS/SNCB	Vervoer te land	173
10	Koramic Building Products	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	163

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

Almanij is het Belgisch bedrijf met het hoogst aantal vestigingen in het buitenland, 417 filialen zijn verspreid over 30 landen in de gehele wereld, maar de concentratie is het grootst in Europa. De EU biedt onderdak aan 265 filialen van Almanij, de EU-kandidaatslanden (in dit geval Hongarije, Polen, Tsjechië, Slowakije en Slovenië) hebben er 100. Almanij heeft, vergeleken met het aantal filialen van elke onderneming per gebied, het hoogst aantal filialen in de Europese Unie en in de EU-kandidaatslanden.

Dexia volgt Almanij op met 327 filialen. De filialen van Dexia vinden we ook massaal terug in Europa, daarentegen vinden we slechts 2 filialen terug in de EU-kandidaatslanden. De filialen van Dexia zijn verspreid over 29 landen.

Dexia wordt op de voet gevolgd door de Etex Group met 311 filialen. De Etex Group heeft zijn filialen verspreid over meer landen (48) dan bij Dexia en Almanij het geval is. De concentratie in de verschillende landen is dan ook minder groot. Het grootst aantal filialen vinden we terug in Frankrijk met 38 filialen. Het maximaal aantal bij Almanij daarentegen is 72 filialen in Groot-Brittannië en bij Dexia is het 77 filialen in Frankrijk. Ook Solvay en zijn 246 filialen zijn verspreid over een groot aantal landen, 47 landen om precies te zijn.

Ecuhold is over het meeste aantal landen verspreid. De filialen zijn er verspreid over 55 landen en zijn aanwezig in alle continenten. Meestal heeft Ecuhold 1 filiaal in elk land, alhoewel we in de Verenigde Staten, Singapore, Groot-Brittannië en Chili er telkens twee tellen. Hierop volgen de Etex Group en Solvay met filialen in 48 en 47 landen. Agfa Gevaert Group en Electrabel/ Tractebel/ Distrigaz volgen, met hun aanwezigheid in 41 landen, op de vierde en vijfde plaats. (Tabel 15)

TABEL 15 - Top-10 Belgische ondernemingen volgens het aantal landen waar er filialen van de onderneming gevestigd zijn

Onderneming	Activiteit	Aantal landen	Aantal filialen
Ecuhold	Vervoer over water	55	59
Etex Group	Productie en verkoop van materialen die met de bouw gerelateerd zijn	48	311
Solvay	Chemische nijverheid	47	246
Agfa Gevaert Group	Chemische nijverheid	41	96
Electrabel/ Tractebel/ Distrigaz	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en water	41	190
Umicore	Metallurgie	37	109
Puratos Group	Vervaardiging van voedingsmiddelen en dranken	37	52
UCB	Chemische nijverheid	37	95
Verenigde Zand en Steengroeven en Belgische Kwartsmeel Vennootschap	Overige winning van delfstoffen	35	161
NMBS	Vervoer te land	35	173

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

Tabel 16 toont aan dat er slechts 103 ondernemingen zijn die in 10 landen of meer filialen gevestigd hebben en 326 ondernemingen in 5 landen of meer. Heel wat ondernemingen hebben slechts in één land filialen gevestigd, dit zijn 3 559 ondernemingen.

TABEL 16 - Verdeling van de moederondernemingen volgens het aantal landen waar filialen gevestigd zijn.

Aantal landen	Aantal moederondernemingen	Aandeel
Meer dan 10 landen	103	2,1 %
5 tot en met 9 landen	223	4,6 %
2 tot en met 4 landen	1 001	20,5 %
1 land	3 559	72,8 %
Totaal	4 886	100,0 %

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

Daar er geen activiteitscodes voor alle moederondernemingen beschikbaar waren, werd het onderzoek gebaseerd op de activiteitscodes van 4 802 moederondernemingen. Zoals in tabel 17 te zien is, zijn de vijf meest voorkomende activiteiten bij ondernemingen met buitenlandse filialen de 'overige zakelijke dienstverlening'¹, 'groothandel en handelsbemiddeling, exclusief de handel in auto's en motorrijtuigen', 'financiële instellingen', 'verhuur en handel in onroerende goederen' en 'informatica en aanverwante diensten'. De vijf belangrijkste bedrijfstakken behoren allen tot de dienstensector. Binnen de top-10 holt de industrie achteraan met op de zevende plaats 'vervaardiging van voedingsmiddelen en dranken', op de negende plaats de 'chemische nijverheid' en op de tiende plaats de 'vervaardiging van producten van metaal'. De bouwnijverheid neemt een zesde plaats in.

1. De 'overige zakelijke dienstverlening' omvat onder andere holdings, consultants, selectie en terbeschikkingstelling van personeel.

Het aantal filialen van de moederondernemingen in de verschillende bedrijfstakken hebben een verschillende top-10 dan in tabel 17 (de top-10 van de activiteiten van de moederondernemingen) te zien is. De nummer 1 blijft dezelfde maar de chemische nijverheid die slechts een negende plaats inneemt in tabel 17, staat op een vierde plaats als het aantal filialen (met een moederonderneming in de chemiesector) bekeken wordt. De vervaardiging van overige niet-metaal-houdende minerale producten en de metallurgie nemen in de rangschikking van de moederondernemingen slechts een 20^{ste} en een 25^{ste} plaats in, deze sectoren vertegenwoordigen daarentegen heel wat filialen, ze nemen daar dan ook een 5^{de} en een 8^{ste} plaats in. Dit betekent dat elke onderneming met filialen in deze sectoren gemiddeld respectievelijk 17,5 en 18,7 filialen heeft. Daarentegen komen de sectoren die in tabel 17 op de achtste en tiende plaats voorkomen slechts op een 15^{de} en 19^{de} plaats wanneer het aantal filialen bekeken wordt.

TABEL 17 - Top-10 van de activiteiten van de moederondernemingen

	NACE-BEL code	Omschrijving NACE-BEL code	Aantal moederondernemingen	Aantal filialen die de moederondernemingen vertegenwoordigen	Gemiddeld aantal filialen per onderneming
1	74	Overige zakelijke dienstverlening	1 329	3 285	2,5
2	51	Groothandel en handelsbemiddeling, exclusief de handel in auto's en motorrijwielen	878	1 872	2,1
3	65	Financiële instellingen	428	1 918	4,5
4	70	Verhuur en handel in onroerende goederen	375	584	1,6
5	72	Informatica en aanverwante activiteiten	163	465	2,9
6	45	Bouwnijverheid	129	339	2,6
7	15	Vervaardiging van voedingsmiddelen en dranken	127	576	4,5
8	63	Vervoersondersteunende activiteiten	122	273	2,2
9	24	Chemische nijverheid	114	858	7,5
10	28	Vervaardiging van producten van metaal	96	180	1,9
		Totaal	3 761	10 350	

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

Tabel 18 geeft een algemeen overzicht van de activiteitsgroepen van de moederondernemingen. Hierbij werden gegevens opgenomen over het aantal moederondernemingen en over het aandeel van de activiteitsgroep ten opzichte van de moederondernemingen met filialen in het buitenland en met een activiteitscode. De verwerkende nijverheid neemt 19 % van de moederondernemingen met filialen in het buitenland voor haar rekening, terwijl het aandeel van de diensten samen 78 % is. Hieruit kan worden afgeleid dat de dienstensector de meeste filialen in het buitenland bezit.

Wanneer het aandeel van het aantal moederondernemingen met filialen in de totale populatie van moederondernemingen bekeken wordt, komt het belang van een aantal sectoren aan het licht. De industrie heeft meer belang dan uit de vorige paragraaf geconcludeerd werd, 3,3 % van de ondernemingen uit de industriële sector heeft filialen in het buitenland tegenover slechts 1,5 % van de ondernemingen uit de dienstensector. De sector 'winning van delfstoffen' heeft een belangrijk aandeel van ondernemingen (4,3 %) die in het buitenland investeren. Uitschieters in de industriële sector zijn de chemische nijverheid waar bijna 13 % van de chemische ondernemingen filialen heeft in het buitenland. Verder zijn de

leernijverheid, de rubber- en kunststofnijverheid, de vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen en de vervaardiging van transportmiddelen de belangrijkste industriële sectoren die in het buitenland investeren. Wat ook opgemerkt kan worden is dat in de industriële sector er in elke bedrijfstak minstens 1,3 % van de ondernemingen filialen heeft in het buitenland. Dat is zeker niet het geval in de dienstensector. Slechts één bedrijfstak uit de dienstensector is een uitschieter, 4,1 % van de ondernemingen uit de financiële sector hebben filialen in het buitenland. De andere bedrijfstakken uit de dienstensector hebben telkens 2 % of minder ondernemingen met filialen.

Een mogelijke uitleg voor het grotere aandeel van ondernemingen met filialen uit de industriële sector is dat de dienstensector een groter aantal kleine ondernemingen omvat. Zoals hiervoor al aangetoond, geldt dat ondernemingen met een groot aantal werknemers, een groter aandeel ondernemingen met buitenlandse filialen heeft. Dat de dienstensector een groter aantal kleine ondernemingen omvat, wordt afgeleid uit het gemiddeld aantal werknemers dat per onderneming in een sector aanwezig is. Het gemiddeld aantal werknemers in de industriële sector ligt hoger dan het gemiddeld aantal werknemers in de dienstensector.

TABEL 18 - Overzicht van de activiteiten van de moederondernemingen met filialen in het buitenland

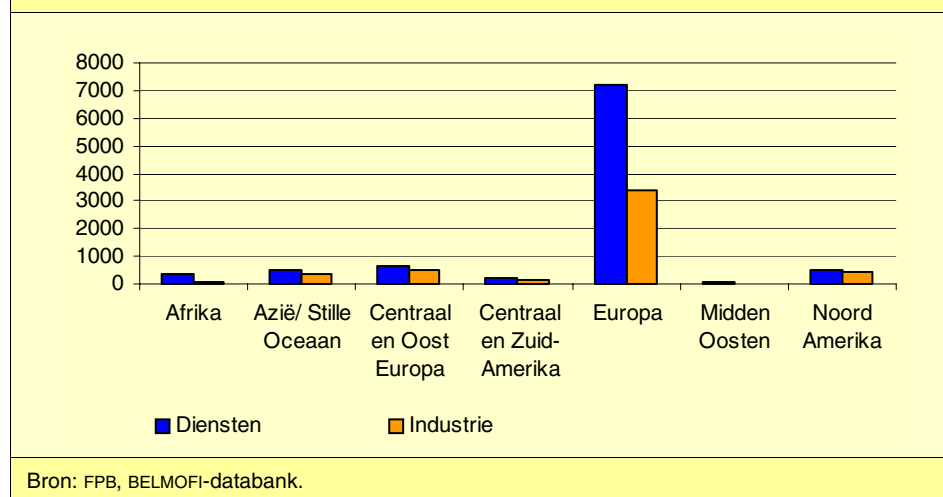
NACE-CODE	Bedrijfstak in België	Aantal ondernemingen in België	Aantal werknemers die de bedrijfstak vertegenwoordigen		Aantal moeder-ondernemingen met filialen	Aandeel uit populatie
			Aantal	Aantal per onderneming		
01, 02	Landbouw, jacht en bosbouw	6344	13 552	2,1	28 (0,58 %)	0,44
05	Visserij	203	713	3,5	0	0
10 t/m 14	Winning van delfstoffen	278	3244	11,7	12 (0,25 %)	4,3
10, 11, 12	Winning van energiehoudende delfstoffen	35	104	3,0	3	8,6
13, 14	Winning van niet-energiehoudende delfstoffen	243	3140	12,9	9	3,7
15 t/m 37	Industrie	27 304	614 918	22,5	904 (18,62 %)	3,3
15, 16	Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	4 249	81 602	19,2	132	3,1
17, 18	Vervaardiging van textiel en kleding	2 322	47 962	20,7	71	3,1
19	Leernijverheid en vervaardiging van schoeisel	136	2090	15,4	7	5,1
20	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	1 198	12 830	10,7	22	1,8
21, 22	Papier- en kartonnijverheid; uitgeverijen en drukkerijen	4 668	47 736	10,2	91	1,9
23	Vervaardiging van cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	41	5 106	124,5	3	7,3
24	Chemische nijverheid	909	70 722	77,8	114	12,5
25	Rubber- en kunststofnijverheid	847	29174	34,4	62	7,3
26	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	1 428	32 983	23,1	44	3,1
27, 28	Metallurgie en vervaardiging van producten van metaal	4 738	99 536	21,0	125	2,6
29	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	1633	41 908	25,7	83	5,1
30 t/m 33	Vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten en instrumenten	1738	52 277	30,1	77	4,4
34, 35	Vervaardiging van transportmiddelen	733	64 232	87,6	38	5,2

36, 37	Overige industrie	2 664	26 760	10,0	35	1,3
40, 41	Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	183	19 311	105,5	3 (0,06 %)	1,6
45	Bouwnijverheid	31 157	175 639	5,6	129 (2,69 %)	0,4
50-93	Diensten	255 773	1 368 400	5,4	3 726 (77,59 %)	1,5
50, 51, 52	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	92 083	418 339	4,5	1020	1,1
55	Hotels en restaurants	20 647	86 985	4,2	36	0,2
60 t/m 64	Vervoer, opslag en communicatie	13 985	262 178	18,7	209	1,5
65, 66, 67	Financiële Instellingen	12 032	124 038	10,3	490	4,1
70 t/m 74	Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	94 512	343 306	3,6	1 909	2,0
75	Openbaar Bestuur	133	30 578	229,9	0	0
80	Onderwijs	821	18 397	22,4	6	0,7
85	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	10 283	35 670	3,5	5	0,1
90 t/m 93	Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	11 277	48 909	4,3	51	0,5
	Subtotaal	321 242	2 195 777		4 802 (100 %)	
	Geen informatie over de bedrijfstak	7 477			84	
	Totaal	328 719			4 886	

Bron: FPB, BELMOFI-databank, Balanscentrale.

De verdeling van de activiteiten van de moederondernemingen verschillen volgens regio. De overige zakelijke dienstverlening vertegenwoordigt in elk gebied heel wat moederondernemingen en een groot aantal filialen. Ook de financiële instellingen staan telkens in de top vijf van het hoogst aantal filialen in elk van de gebieden.

FIGUUR 1 - Aantal moederondernemingen per geografisch gebied voor de verwerkende nijverheid en de dienstensector



Figuur 1 toont dat er in elk geografisch gebied meer moederondernemingen uit de dienstensector investeren dan ondernemingen uit de industriesector. De tabellen 19 en 20 wijzen de belangrijkste bedrijfstakken per gebied aan. Doordat de dienstensector het aantal moederondernemingen met filialen in het buitenland

domineert, hebben we de dienstensector en de industriële sector afzonderlijk onderzocht.

In tabel 19 kan men het aandeel van elke sector, binnen de *dienstensector*, in de verschillende gebieden bestuderen. In de dienstensector is de groep van ondernemingen die onder 'onroerende goederen, verhuur en diensten aan ondernemingen' in vele gebieden het grootst. In één gebied is dit niet het geval, moederondernemingen actief in de vervoerssector zijn in Afrika de grootste groep. In de andere gebieden is de vervoerssector veel beperkter in aandeel en beperkter in aantal (uitgezonderd in Europa, waar het aantal hoger ligt). Ook het aandeel van de handel (25 %) is belangrijk in Afrika.

Naast de 'onroerende goederen, verhuur en diensten aan ondernemingen' zijn de financiële en de handelssector twee belangrijke sectoren in de verschillende gebieden. Het aandeel van die sectoren schommelt telkens tussen de 20 en de 30 %. Een uitzondering is de iets zwakkere prestatie van de financiële sector in het Midden-Oosten en van de handel in Centraal- en Zuid-Amerika.

Tabel 20 bestudeert het aandeel van elke *bedrijfstak uit de industriële sector* in de verschillende gebieden. Er valt op te merken dat de metaalsector in Centraal- en Zuid-Amerika een belangrijk deel uitmaakt (37 %) van het totaal aantal moederondernemingen in de industriële sector in dat gebied. Ook de chemische en de kunststofindustrie en de hout, glas en papiersector (beiden rond de 20 %) zijn belangrijke investeerders in dit gebied. In Afrika daarentegen is het de textielsector die een belangrijk deel van de investeringen voor zijn rekening neemt, dit kan verklaard worden door het belang van de textielsector in Tunesië. De chemische en kunststofsector en de hout, papier en glas industrie vertegenwoordigen daar elk 18 % van de moederondernemingen. De chemische en kunststof sector is een belangrijke investeerder (30 %) in Azië en in het gebied rond de Stille Oceaan. Ook in de andere gebieden is die sector telkens sterk vertegenwoordigd.

In West-Europa is de groepering van de hout, glas en papier sector de nummer 1. De voedingsnijverheid neemt hier een derde plaats in na de chemische nijverheid. De verdeling in Centraal- en Oost-Europa is totaal gelijkaardig aan die in West-Europa. Het Midden-Oosten richt zich meer op de vervaardiging van machines en elektronische en elektrische apparaten, maar ook de voeding en de chemie zijn goed vertegenwoordigd. In Noord-Amerika zijn de chemische en kunststof sector, de hout, papier en glas sectoren en de metaalsector de koplopers.

TABEL 19 - Het aandeel van de verschillende bedrijfstakken uit de dienstensector in een geografisch gebied

Diensten	Afrika	Azië/Stille Oceaan	Centraal en Oost Europa	Centraal en Zuid Amerika	West-Europa	Midden Oosten	Noord Amerika
Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	23,6 %	41,7 %	36,4 %	32,8 %	45,0 %	36,4 %	46,6 %
Financiële Instellingen	19,4 %	19,8 %	25,8 %	27,2 %	20,1 %	13,6 %	20,6 %
Handel	24,4 %	20,4 %	29,9 %	15,4 %	25,0 %	30,3 %	21,9 %
Hotels en Restaurants	1,6 %	3,4 %	0,4 %	3,6 %	1,0 %	1,5 %	2,0 %
Vervoer, opslag en communicatie	30,6 %	14,1 %	5,4 %	17,4 %	7,5 %	13,6 %	8,0 %
Overige Diensten	0,5 %	0,6 %	2,1 %	3,6 %	1,4 %	4,5 %	0,9 %

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

TABEL 20 - Het aandeel van de verschillende bedrijfstakken uit de industriële sector in een geografisch gebied

Industrie	Afrika	Azië/Stille Oceaan	Centraal en Oost Europa	Centraal en Zuid Amerika	West-Europa	Midden Oosten	Noord Amerika
Chemie en kunststof	21,3 %	32,0 %	24,8 %	20,9 %	25,3 %	19,2 %	28,9 %
Machines en elektrische en elektronische apparaten	13,0 %	22,3 %	11,5 %	11,5 %	12,7 %	34,6 %	21,1 %
Hout, papier, glas, e.a.	18,5 %	11,3 %	25,1 %	20,8 %	25,5 %	7,7 %	21,8 %
Metaal	14,8 %	19,8 %	13,3 %	37,6 %	14,4 %	7,7 %	14,9 %
Textiel, kleding, schoenen	19,4 %	5,2 %	5,1 %	2,3 %	5,2 %	0,0 %	2,3 %
Voedings- en genotmiddelen	11,1 %	8,2 %	15,4 %	6,4 %	13,6 %	19,2 %	7,8 %
Vervaardiging van Transportmiddelen	0,9 %	0,0 %	3,0 %	0,6 %	1,3 %	7,7 %	2,3 %
Overige industrie	0,9 %	1,2 %	1,8 %	0,0 %	2,0 %	3,8 %	0,9 %

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

C. Vergelijking resultaten 1995 en 2001

Het is moeilijk om een vergelijking te maken tussen de resultaten van de geactualiseerde BELMOFI-databank en de BELMOFI-databank van 1997. Dat komt omdat een aantal van de bronnen van de twee databanken verschillen. De geactualiseerde BELMOFI-databank baseert zich op gegevens uit de jaarrekeningen, de geconsolideerde jaarrekeningen, gegevens uit Belfirst en de bevraging aan een beperkt aantal ambassades. De databank van 1997 daarentegen baseert zich ook op de jaarrekeningen maar met een meer volledige bevraging bij de diplomatieke posten. Er werden ook nog gegevens uit de pers, de jaarverslagen, internet en uit de enquête over collectieve ontslagen bij de vakbonden gehaald. In 1997 werd dan ook de delokalisatie van de Belgische ondernemingen onderzocht. De databank van Belfirst die via de KULeuven verkregen werd, bestond niet in 1997.

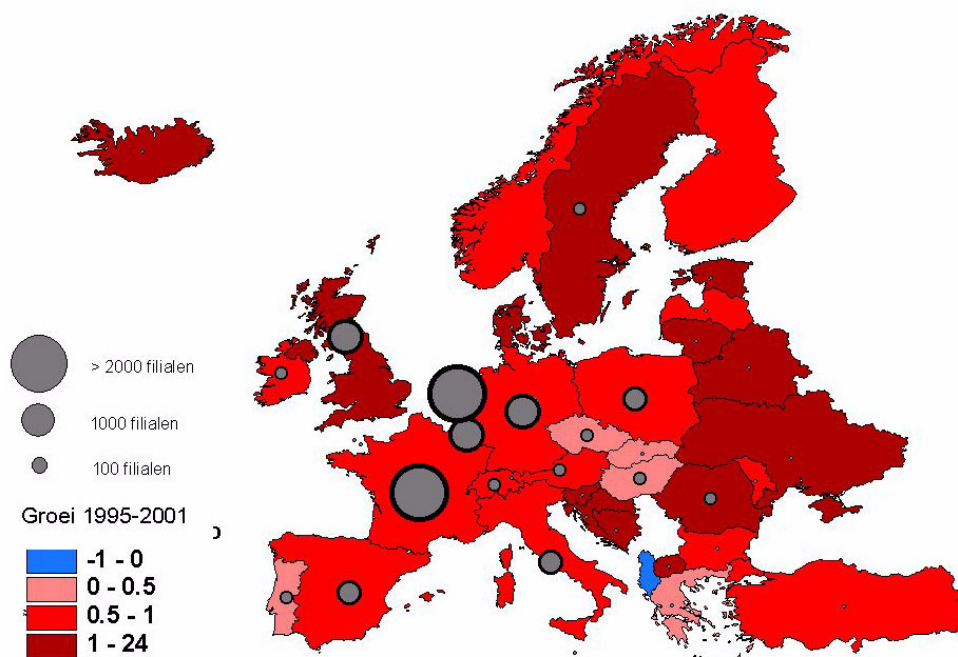
Alhoewel er verschillen zijn, kunnen er toch een aantal opmerkingen gemaakt worden. Een eerste opmerking is de belangrijke stijging van het aantal filialen en het aantal moederondernemingen. Het aantal filialen is gestegen met 71 % en het aantal moederondernemingen met 32 %. In 1997 werden er 9 203 filialen en 3 688 moederondernemingen geregistreerd, in de geactualiseerde databank (2001) komen we aan 15 742 filialen behorende tot 4 886 ondernemingen. Het aantal filialen per moederonderneming stijgt van 2,5 naar 3,2 filialen.

Wat ook opgemerkt kan worden is dat de geografische verdeling van de filialen geen grote verandering heeft gekend. Nog steeds zijn de buurlanden de meest populaire vestigingsplaatsen voor Belgische bedrijven. De top vijf van de landen volgens aantal filialen is ook onveranderd. In alle geografische gebieden is het aantal filialen gestegen, in West-Europa (+ 84 %) en in het Midden Oosten (133 %) merken wij een sterkere stijging op dan in de andere gebieden. In Afrika daarentegen stelt men slechts een stijging van 5 % vast, het aandeel van de filialen in dat gebied is dan ook gedaald.

Wanneer we kaart 1 bestuderen, merken we op dat er in Europa bijna overal een stijging van het aantal filialen bestaat, een uitzondering is Albanië, waar we geen filialen meer terugvinden. De grootste groei vinden we terug in Groot-Brittannië, Zweden, Litouwen, Belarus, Oekraïne, Roemenië en IJsland.

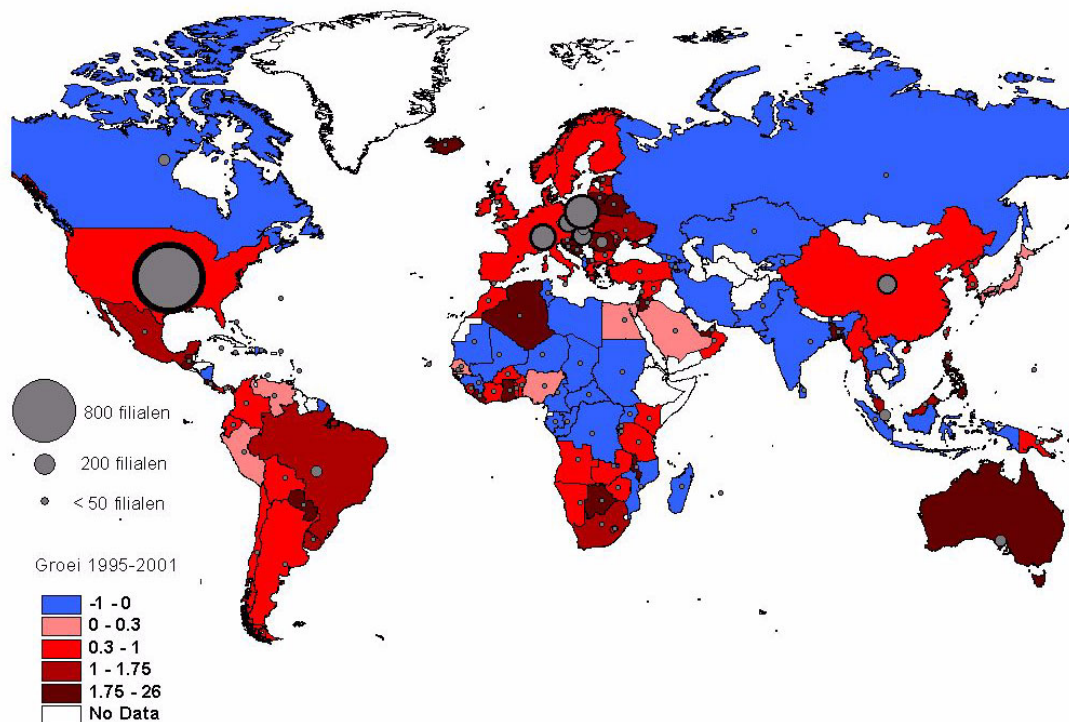
De wereldkaart (zonder de gegevens voor de EU) (kaart2) toont aan dat er buiten Europa toch een aantal dalingen waargenomen kunnen worden. In heel wat landen in Afrika (bijvoorbeeld Democratische Republiek Kongo, Gabon, Kameroen, Oeganda, ...) stellen we een gelijk aantal of verminderd aantal filialen vast, ook in Canada, Rusland en in het gebied van Azië en het gebied van de Stille Oceaan (India, Vietnam, Indonesië, Kazakstan,...) zijn er dalingen vastgesteld.

KAART 1 - Groei van het aantal filialen in Europa: evolutie 1995-2001



Bron: FPB, BELMOFI-databank 1995 en 2001.

KAART 2 - Groei van het aantal filialen in de wereld (zonder de gegevens over de EU): evolutie 1995-2001



TABEL 21 - Geografische spreiding van het aantal filialen: evolutie 1995-2001

	1995		2001		Evolutie
	Aantal	Aandeel in %	Aantal	Aandeel in %	
West-Europa	6 250	68,0	11 543	73,3	+ 84 %
Centraal- en Oost-Europa	814	8,8	1 215	7,7	+ 49 %
Noord-Amerika	738	8,0	1 047	6,7	+ 42 %
Azië/Stille Oceaan	619	6,7	903	5,7	+ 47 %
Afrika	499	5,4	526	3,3	+ 5 %
Centraal- en Zuid-Amerika	238	2,6	403	2,6	+ 69 %
Midden-Oosten	45	0,5	105	0,7	+ 133 %
Totaal	9 203	100	15 742	100	+ 71 %

Bron: FPB, BELMOFI-databank 1995 en 2001.

In 2001 maken de 4 886 hoofdmoederondernemingen met filialen in het buitenland deel uit van 4 440 verschillende ondernemingsgroepen¹. Bij de analyse van de top-10 van het aantal filialen en van de evolutie in de bedrijfstakken baseren we ons op de filialen en de bedrijfstakken van de *ondernemingsgroepen*.

Op zes jaar tijd gebeuren heel wat veranderingen met individuele ondernemingen. Ondernemingen gaan failliet, nieuwe ondernemingen worden gecreëerd, ondernemingen veranderen van naam, ze smelten samen met andere ondernemingen of ze worden gesplitst. Toch kunnen we de top-10 van de groepen in 1995

1. Een *ondernemingsgroep* is een verzameling van ondernemingen onder de invloed van éénzelfde beslissingseenheid. Een groep bestaat uit deelnemingen in het kapitaal van de ondernemingen, dat kan direct gebeuren door het hoofd van de groep of indirect via een meer complex netwerk van deelnemingen.

en 2001 vergelijken. Een aantal ondernemingen, zoals Solvay en de Etex groep vinden we in beide lijsten terug, Suez, Arcelor, Fortis, Totalfinaelf zijn nieuwe groepen. Er valt op te merken dat er in 2001 een sterke stijging is van de filialen van de groepen uit de financiële sector. Dat is een gevolg van de liberalisatie van de financiële sector in Europa.

Wanneer we het aantal filialen bekijken van de groepen die niet in één van de top-10 voorkomen dan kan men grote stijgingen of dalingen in het aantal filialen vaststellen. Almanij, Dexia, D'Ieteren, Lhoist en de NMBS komen met een groot aantal filialen voor in de top-10 van 2001, in 1995 daarentegen hadden deze ondernemingen slechts een klein aantal vestigingen in het buitenland. Almanij had 97 filialen tegenover 430 filialen in 2001, Dexia had er 31, D'Ieteren had 4 filialen, Lhoist had er 11 en de NMBS had 3 filialen. We merken dus zeer sterke stijgingen van investeringen in het buitenland voor die ondernemingen. De zeer sterke stijging in het aantal filialen van de NMBS kan verklaard worden door het groot aantal filialen van de dochteronderneming ABX Logistics.

Omgekeerd zijn er ook veranderingen gebeurd. UCB, Arcelor, Asahi Glass en Bekaert maken een kleine daling mee. Petrofina en Solvay worden geconfronteerd met grotere dalingen. Bij Solvay merken we een daling op van 71 filialen, er is een daling van 323 filialen in 1995 naar 252 filialen in 2001. Petrofina halveert het aantal filialen, er is een evolutie van 133 filialen in 1995 naar 54 filialen in 2001. Dat is waarschijnlijk het gevolg van de overname van Petrofina door Totalfinaelf en een herstructurering wereldwijd.

TABEL 22 - Top-10 ondernemingsgroepen in 1995 en 2001

Rang 2001	Groep	Activiteit	Aantal filialen 2001	Aantal filialen 1995	Rang 1995
1	Almanij	Financiële Instelling	430	97	
2	Dexia	Financiële Instelling	327	31	
3	Etex Group	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	312	163	7
4	Suez 2001/Tractebel 1995	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en water	253	231	8
5	Solvay	Chemische nijverheid	252	323	10
6	Arcelor 2001/ Cockerill Sambre en Sidmar 1995	Metallurgie	221	245	9
7	D'Ieteren	Verkoop en reparatie van auto's	210	4	
8	Fortis 2001/ASLK 1995	Financiële instellingen	207	108	4
9	Lhoist	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	187	24	
10	NMBS	Vervoer te land	176	10	
	Umicore	Metallurgie	110	104	1
	UCB	Chemische nijverheid	95	106	2
	Bekaert	Metallurgie	92	108	3
	Asahi Glass	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	113	125	5
	Totalfinaelf 2001/ Petrofina 1995	Vervaardiging van cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	54	133	6

Bron: FPB, BELMOFI-databank 1995 en 2001.

We merken ook een algemene stijging in het aantal groepen die in het buitenland investeren: van 2 843 groepen in 1995 naar 4 440 groepen in 2001. Die stijging is vooral sterk bij de diensten waarbij een stijging van 81 % wordt opgemerkt. In de industrie en in de primaire sector is de stijging eerder klein. Dit leidde tot een verschuiving in de verdeling van de bedrijfstakken waarbij het aandeel van de diensten toeneemt ten koste van het aandeel van de landbouw, jacht, bosbouw en visserij enerzijds en het aandeel van de industrie, energie en bouw anderzijds. In de industrie zijn er immers een aantal sectoren waarbij er een daling in aantal opgemerkt wordt. Dat is het geval in bijvoorbeeld de textiel en kleding, in de metallurgie, bij de vervaardiging van machines apparaten en werktuigen,...

TABEL 23 - Evolutie van de ondernemingsgroepen in de bedrijfstakken

	1995		2001		Evolutie	
	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel	Aantal	Aandeel in procentpunt
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	20	0,7 %	24	0,5 %	+ 20,0 %	-0,2
Industrie, energie en bouw	969	34,2 %	1044	23,7 %	+ 7,7 %	- 10,5
Diensten	1842	65,1 %	3338	75,8 %	+ 81,2 %	+ 10,7
Aantal groepen met informatie	2831	100,0 %	4406	100,0 %	+55,6 %	
Totaalaantal groepen	2843		4440		+56,2 %	

Bron: FPB, BELMOFI-databank 1995 en 2001.

Ten slotte gaan we na hoe de nationaliteit van de Belgische ondernemingen met vestigingen in het buitenland evolueert. Er is in het algemeen een sterkere stijging van het aantal filialen (+71 %) dan van het aantal multinationale groepen in België (+42 %). In 2001 hebben 3 716 groepen of 84 % van de groepen die filialen hebben in het buitenland een Belgische nationaliteit, 724 groepen hebben hun beslissingsmacht in het buitenland. De toename van het aantal groepen, ondernemingen en filialen is sterker bij die van Belgische nationaliteit dan bij die van buitenlandse nationaliteit. In 2001 zijn er relatief minder buitenlandse groepen die via België in het buitenland investeren. Daarentegen stijgt het gemiddeld aantal filialen per buitenlandse groep die via België filialen in het buitenland oprichten van 4,6 naar 5,0 filialen per groep.

De 724 buitenlandse groepen vertegenwoordigen 945 moederondernemingen en 3 640 buitenlandse filialen. Van deze 3 640 filialen, die afhangen van een buitenlandse groep, zijn er 502 filialen of 14 % die gevestigd zijn in het moederland van de buitenlandse groep.

TABEL 24 - Belgische groepen en ondernemingen in het buitenland

	Multinationale groepen in België	Multinationale ondernemingen in België	Filialen in het buitenland
1995			
Totaal	3 117	3 688	9 203
Buitenland	609	870	2 786
Belgisch	2 508 (80 %)	2 818 (76 %)	6 417 (70 %)
2001			
Totaal	4 440	4 886	15 742
Buitenland	724	945	3 640
Belgisch	3 716 (84 %)	3 941 (81 %)	12 102 (84 %)
Evolutie totaal 1995-2001	+ 42 %	+ 32 %	+ 71 %

Bron: FPB, BELMOFI-databank 1995 en 2001.

D. Vestigingen van Belgische ondernemingen in de EU-uitbreidingslanden

1. Schets van de Belgische ondernemingen met vestigingen in de EU-uitbreidingslanden

Er werden 514 actieve Belgische ondernemingen gevonden met deelnemingen in de EU-uitbreidingslanden. Van de Belgische ondernemingen met vestigingen in het buitenland is één op tien actief in één of meer uitbreidingslanden. Van alle Belgische ondernemingen die actief zijn in het buitenland, zijn er relatief meer Belgische ondernemingen uit de industrie dan uit de dienstensector actief in de uitbreidingslanden.

Binnen de industrie zijn ondernemingen uit de voeding, vooral de brouwerijen, de chemie en de kunststoffen, de machinebouw en de metaalproducten de belangrijkste sectoren.

Opvallend is dat relatief veel grote ondernemingen actief zijn in de EU-uitbreidingslanden. De Belgische KMO's zijn eerder in de buurlanden actief.

De grote ondernemingen met een duidelijke aanwezigheid in de EU-uitbreidingslanden zijn in alfabetische orde:

- Agfa-Gevaert met fotochemische fabrieken in Hongarije, Polen en de Tsjechische Republiek.
- Bekaert met staaldraadfabrieken in de Tsjechische Republiek en Polen.
- CBR met de productie van cement, kalk, toeslagstoffen, stortklaar beton en droge mortel in Polen, de Tsjechische Republiek en Slowakije.
- Delhaize "De Leeuw" met supermarkten in de Tsjechische Republiek en sinds 1998 ook in Slowakije. Recent werden 12 winkels geopend in Roemenië en is Delhaize nummer één in Boekarest.
- Carrefour met de supermarktketen Globi in Warschau.
- Glaverbel, die in 1990 een nationale glasproducent overnam.
- Interbrew met brouwerijen in Hongarije, Tsjechië, Slowakije, Slovenië, Roemenië en Bulgarije.

- De groep Lhoist met de winning en verwerking van kalksteen in Polen, Slowakije en de Tsjechische Republiek.
- Lobbe Lummen, een dochter van een Zwitsers bedrijf met afvalverwerking vooral in Polen.
- Recticel met vestigingen in Estland, Hongarije, Litouwen, Polen, Slowakije en Tsjechië. Die vestigingen stellen bijna 1 700 werknemers te werk. Deze schuimrubber multinational realiseert 5 % van zijn omzet in Oost-Europa, vooral als toeleverancier voor de auto-industrie.
- Samsonite België met een fabriek in Hongarije.
- Sara Lee, de moedermaatschappij van Douwe Egberts België, met een fabriek in Hongarije die vanuit België wordt gestuurd.
- Solvay met belangrijke vestigingen in Hongarije en Polen.
- Suez-dochter Tractebel met belangrijke investeringen in Hongarije en Polen.
- UCB met vestigingen in Hongarije, Polen en Tsjechië.
- Umicore met een kopermijn in Bulgarije.

Twee Belgische bankverzekeringsmaatschappijen zijn momenteel duidelijk aanwezig in de uitbreidingslanden. De hoofdrolspeler is KBC, die momenteel de grootste buitenlandse bank in Centraal-Europa is. Kredietbank, nu KBC, heeft in 1990 als eerste een vertegenwoordigingskantoor geopend in Polen. De KBC heeft een minderheidsbelang in Kredyt Bank, de vijfde grootste bank in Polen. In 2000 is hun netwerk in Hongarije uitgebreid tot één dochterbank, die de tweede grootste is, en een deelneming in twee Hongaarse verzekeringsbedrijven. In 1999 werd in Tsjechië en Slowakije een meerderheidsbelang in de vierde grootste bank verworven.

Fortis is vooral in Polen actief. In 1999 heeft zij de Pierwszy Polsko-Amerikanski Bank overgenomen voor een bedrag van 46,2 miljoen EUR. Die bank richt zich vooral tot KMO-bedrijven.

In feite behoren een groot deel van die grote ondernemingen tot een buitenlandse groep en is België een uitvalbasis voor investeringen in het buitenland. Bijna één op vier ondernemingen die vanuit België investeren in de uitbreidingslanden behoren tot een buitenlandse groep. In 1999 was dit één op vijf. De impact van buitenlandse groepen die via België in de uitbreidingslanden investeren, stijgt dus.

TABEL 25 - Structuur van de Belgische ondernemingen met filialen in de uitbreidingslanden

	Aantal Belgische ondernemingen
Aantal Belgische ondernemingen als zelfstandige eenheid in België	281
Aantal Belgische ondernemingen die behoren tot een Belgische groep	113
Aantal Belgische ondernemingen die behoren tot een buitenlandse groep	120

2. Evolutie van de Belgische vestigingen in de EU-uitbreidingslanden, 1995-2001

In 2001 zijn er 1 070 vestigingen in de uitbreidingslanden. De Belgische ondernemingen zijn vooral gevestigd in drie landen: Polen met 353 filialen, de Tsjechische

Republiek met 251 filialen en Hongarije met 187 filialen. In de Baltische staten is de Belgische aanwezigheid minimaal.

Vanaf het begin van de jaren 90 komen er ongeveer een 50-tal nieuwe vestigingen per jaar bij in de uitbreidingslanden. Eind jaren 90 stijgt het aantal nieuwe vestigingen per jaar tot boven de 100.¹ De volgende tabel geeft een overzicht.

TABEL 26 - Aantal Belgische participaties in de uitbreidingslanden

	2001	1999	1996-1995
Toetreding in 2004			
Cyprus	25	15	8
Estland	8	6	3
Hongarije	187	139	136
Letland	10	6	6
Litouwen	17	10	5
Malta	9	5	3
Polen	353	300	218
Slovakije	89	54	78
Slovenië	11	9	4
Tsjechische Republiek	251	190	204
Subtotaal eerste toetredingslanden	960	734	665
groei	+30,8 %	+10,4 %	
Toetreding in 2007			
Bulgarije	45	24	23
Roemenie	114	67	30
Totaal	1 070	825	718
groei	+35,6	+14,9	

Eén uitschieter is Roemenië met bijna een verdubbeling van het aantal Belgische filialen op twee jaar. De groei in de nieuwe lidstaten bedraagt 31 %. De drie belangrijkste landen worden hieronder besproken.

a. Hongarije

België is reeds vanaf de jaren tachtig actief in Hongarije. De belangrijkste activiteiten zijn:

- Tractebel met een electriciteitscentrale en activiteiten in engineering, bouw en afvalophaling;
- Sara Lee, de Amerikaanse moederholding van Douwe Egberts met een fabriek;
- Interbrew met een marktaandeel van 26 % van de Hongaarse biermarkt;
- Delhaize Louis met twee supermarktketens;
- KBC als meerderheidsaandeelhouder in het jaar 2000 van Kereskedelmi és Hitelbank, de tweede bank in Hongarije die een marktaandeel heeft van

1. Het is niet eenvoudig om de historiek van een bedrijf via de naam van het bedrijf te volgen. Een aantal bedrijven wijzigt de naam en zelfs binnen éénzelfde groep worden er andere namen aan dezelfde filialen gegeven.

- 11 % en met participaties in een netwerk van verzekeringsmaatschappijen;
- de Amerikaanse chemiegroep Huntsman.

b. Polen

In 2001 is België de vierde grootste investeerder, na Frankrijk, Duitsland en de Verenigde Staten en voor het Verenigd Koninkrijk in Polen.

De Belgische bankwereld in Polen is goed vertegenwoordigd door KBC en Fortis. De Kredyt Bank is de vijfde grootste bank in Polen. Fortis nam de Pierwszy Polsko-Amerikanski Bank over die de 18de grootste bank in Polen is.

De eerste belangrijke Belgische investeringen in Polen hadden vooral betrekking op bouwactiviteiten: de cementfabrieken van CBR, de kalkfabrieken van Lhoist, de gipsfabriek van Etex, de renovatie door de Belgian Urban Renovation Company en de projectontwikkeling door de Franse groep Bricolage Investissement Benelux.

De metaalbewerking wordt verricht door Bekaert met twee staaldraadfabrieken, Haco en de Zweedse groep Atlas Copco.

De voedingssector, waaronder de veevoerders, wordt in Polen vertegenwoordigd door de Amerikaanse groep Kemin en de groep de Molens van Deinze en Antwerpen.

Tenslotte is er een belangrijke participatie van Lobbe Lummen, een Belgisch filiaal van een Zwitsers bedrijf, dat via België investeringen in Polen en in de andere uitbreidingslanden verricht.

c. Tsjechische republiek

De grootste Belgische industriële investering in de Tsjechische Republiek is die van Glaverbel. In 1990 sloot Glaverbel een akkoord af met de toenmalige Tsjechoslovaakse regering om de vlakglasactiviteiten van de nationale producent over te nemen.

In 1999 is KBC de grootste investeerder in de Tsjechische Republiek met de overname van de Cesloslovenska Obchodni bank, de vierde grootste bank in de Tsjechische Republiek.

De andere belangrijke Belgische investeerders zijn CBR, Delhaize, Bekaert, Kauf-tex, Afga-Gevaert, Vanelor, Tech Waste, Summit Development, Ontex en Artilat.

E. Analyse van de filialen in ontwikkelingslanden

Belgische ondernemingen investeren in beperkte mate in ontwikkelingslanden. Om te bepalen welke landen ontwikkelingslanden zijn, werd de verdeling van de Wereldbank gebruikt¹. Economieën worden er verdeeld in economieën met lage inkomens, laag middelmatige inkomens, hoog middelmatige inkomens en hoge

1. 'World Bank List of economies (July 2002)', World Bank, <http://www.worldbank.org/data/countryclass/classgroups.htm>.

inkomens. De ontwikkelingslanden werden in deze studie beschouwd als economieën met lage en laag middelmatige inkomens.¹ Deze ontwikkelingslanden worden per regio bestudeerd, hiervoor werd in deze studie gebruikt gemaakt van de indeling ontwikkeld door de Wereldbank². De ontwikkelingslanden worden dan ingedeeld in de volgende regio's:

- Oost-Azië en het gebied van de Stille Oceaan,
- Latijns-Amerika en de Caraïben,
- Het Midden-Oosten en Noord-Afrika,
- Zuid-Azië,
- Subsahara Afrika,
- Europa en Centraal-Azië.

Vele ondernemingen hebben filialen in de ontwikkelde landen, namelijk 14 503 of 92 % zijn er gevestigd. Daartegenover is 7,8 % van de filialen van Belgische ondernemingen of 1 239 filialen in ontwikkelingslanden gevestigd. Slechts 538 moederondernemingen of 11 % van de ondernemingen investeren in ontwikkelingslanden. Hiervan hebben 172 ondernemingen meer dan één filiaal, 366 ondernemingen hebben er slechts één.

Van de 538 ondernemingen die in ontwikkelingslanden investeren zijn er 215 ondernemingen die niet in ontwikkelde landen investeren. Slechts twee ondernemingen (die ook in ontwikkelde landen investeren) investeren in de zes ontwikkelingsgebieden: de Etex Group en de NMBS. Ondernemingen met het hoogst aantal filialen in de ontwikkelingslanden zijn te zien in tabel 27 en 28 en zijn de Belgische Scheepvaartmaatschappij (63), de Etex Group (28), Electrabel/Tractebel/Distrigaz (27), Ecuhold en SIPEF (beiden 23 filialen). In 1995 had SIPEF de meeste filialen in het buitenland. In beide top-10's vinden we ook Solvay, de Etex Group en Umicore terug.

TABEL 27 - Top-10 moederondernemingen met vestigingen in ontwikkelingslanden

	1995	Aantal filialen	2001	Aantal filialen
1	SIPEF	25	Belgische Scheepvaartmaatschappij	63
2	Solvay	23	Etex Group	28
3	BBL	19	Electrabel/Tractebel/Distrigaz	27
4	Petrofina	19	Ecuhold	23
5	Eternit Group (nu: Etex Group)	18	SIPEF	23
6	Generale Bank (maakt nu deel uit van Fortis)	18	Umicore	21
7	Union Minière (nu: Umicore)	17	SDV Transami	16
8	Schreder	15	Interbrew	16
9	Alcatel	14	Solvay	16
10	SDE	14	Puratos Group	15

Bron: FPB, BELMOFI-databank1995 en 2001.

1. Een laag inkomen betekent een bruto nationaal inkomen per hoofd van \$ 745 of minder. Een laag middelmatig inkomen betekent een bruto nationaal inkomen per hoofd tussen \$745 en \$ 2 975.
2. Bijlage 1: Samenstelling van de geografische zones en ontwikkelingsgebieden;

TABEL 28 - Activiteiten van de ondernemingen uit tabel 5

Moederonderneming	Activiteit
Belgische Scheepvaartmaatschappij	Vervoer over water
Etex Group	Productie en verkoop van materialen die met de bouw gerelateerd zijn
Electrabel/Tractebel/Distrigaz	Productie en distributie van elektriciteit, gas stoom en water
Ecuhold	Vervoer over water
SIPEF	Plantages en agroconsultancy
Umicore	Metallurgie
SDV Transami	Vervoersondersteunende activiteiten
Interbrew	Vervaardiging van voedingsmiddelen en dranken
Solvay	Chemische nijverheid
Puratos Group	Vervaardiging van voedingsmiddelen en dranken
BBL	Financiële Instelling
Petrofina	Winning van aardolie en aardgas en aanverwante diensten
Generale Bank	Financiële Instelling
Schreder	Vervaardiging van elektrische machines en apparaten
Alcatel	Vervaardiging van elektrische machines en apparaten
SDE: Société de Développement et d'Expansion d'entreprises	Financiële Instelling

De populairste ontwikkelingslanden zijn Roemenië en China, in beide landen zijn er 114 filialen van Belgische ondernemingen gevestigd. In de top-10 landen met het hoogst aantal filialen zijn de gebieden Europa en Centraal-Azië en Sub-Sahara Afrika telkens goed vertegenwoordigd. Zuid-Azië valt net buiten de top-10 met op de elfde plaats India en zijn 57 filialen (tabel 29).

TABEL 29 - Top-10 ontwikkelingslanden

	Land	Gebied	Aantal filialen
1	Roemenië	Europa en Centraal-Azië	114
2	China	Oost-Azië en het gebied van de Stille Oceaan	114
3	Tunesië	Midden-Oosten en Noord-Afrika	74
4	Zuid-Afrika	Subsahara Afrika	72
5	Thailand	Oost-Azië en het gebied van de Stille Oceaan	69
6	Rusland	Europa en Centraal-Azië	63
7	Kongo Kinshasa	Subsahara Afrika	62
8	Liberia	Subsahara Afrika	61
9	Turkije	Europa en Centraal-Azië	60
10	Marokko	Midden-Oosten en Noord-Afrika	58

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

De diensten nemen, wat betreft het aantal moederondernemingen, ook in de ontwikkelingslanden de bovenhand, zoals in tabel 30 te zien is. We vinden 366 moederondernemingen uit de dienstensector die in deze landen investeren, 151 moederondernemingen komen uit de industriële sector. Het aantal ondernemingen uit de industriële sector is proportioneel oververtegenwoordigd binnen het aan-

tal Belgische ondernemingen met filialen in ontwikkelingslanden. Dat betekent dat de ontwikkelingslanden de industriesector meer aantrekken dan de dienstensector.¹

Belangrijke industriële sectoren voor de ontwikkelingslanden zijn de vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten en instrumenten. Meer dan een vierde van de moederondernemingen in die sector heeft filialen in ontwikkelingslanden, ook de vervaardiging van textiel en kleding, de chemische nijverheid en de metallurgie en de vervaardiging van producten van metaal zijn van groot belang.

In de dienstensector is vooral de sector die vervoer, opslag en communicatie omvat van belang in ontwikkelingslanden. De groot- en kleinhandel is ook goed vertegenwoordigd.

De bouwnijverheid heeft 17 moederondernemingen die in ontwikkelingslanden aanwezig zijn, dit is 13,2 % van de buitenlandse filialen van moederondernemingen uit de bouwnijverheid.

1. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat sommige dienstensectoren minder aanleiding geven tot het oprichten van filialen in het buitenland.

TABEL 30 - Overzicht van de activiteiten van moederondernemingen met filialen in ontwikkelingslanden¹

NACE-CODE	Bedrijfstak in België	Aantal filialen in ontwikkelingslanden	Totaalaantal buitenlandse filialen	Aandeel van de filialen in ontwikkelingslanden in het totaal aantal buitenlandse filialen per bedrijfstak, in % (1/2)
		(1)	(2)	(1/2)
01, 02	Landbouw, jacht en bosbouw	1	28	3,6
10 t/m 14	Winning van delfstoffen	1	12	8,3
10, 11, 12	Winning van energiehoudende delfstoffen	0	3	0
13, 14	Winning van niet-energiehoudende delfstoffen	1	9	11,1
15 t/m 37	Industrie	151	904	16,7
15, 16	Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	20	132	15,2
17, 18	Vervaardiging van textiel en kleding	16	71	22,5
19	Leernijverheid en vervaardiging van schoeisel	1	7	14,3
20	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	2	22	9,1
21, 22	Papier- en kartonnijverheid; uitgeverijen en drukkerijen	5	91	5,5
23	Vervaardiging van cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	1	3	33,3
24	Chemische nijverheid	23	114	20,2
25	Rubber- en kunststofnijverheid	8	62	12,9
26	Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	9	44	20,5
27, 28	Metallurgie en vervaardiging van producten van metaal	23	125	18,4
29	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen	15	83	18,1
30 t/m 33	Vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten en instrumenten	20	77	26,0
34, 35	Vervaardiging van transportmiddelen	2	38	5,3
36, 37	Overige industrie	6	35	17,1
40, 41	Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	1	3	33,3
45	Bouwnijverheid	17	129	13,2
	Diensten	366	3 726	9,8
50, 51, 52	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	124	1 020	12,2
55	Hotels en restaurants	4	36	11,1
60 t/m 64	Vervoer, opslag en communicatie	37	209	17,7
65, 66, 67	Financiële Instellingen	42	490	8,6
70 t/m 74	Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	154	1 909	8,1
80	Onderwijs	0	6	0
85	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	2	5	40,0
90 t/m 93	Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	3	51	5,9
	Subtotaal	537	4 802	11,2
	Aantal ondernemingen zonder informatie	1	84	
	Totaalaantal ondernemingen	538	4 886	

Bron: FPB, BELMOFI-databank.

1. Voor dit overzicht hadden we gegevens over de activiteit van 530 moederondernemingen van de 538 moederondernemingen die in de ontwikkelingslanden investeren.

In tabel 31 en tabel 32 wordt een overzicht gegeven van het aantal en het aandeel van filialen in ontwikkelingslanden. Tabel 31 toont enkel de filialen van landen met een laag inkomen. Tabel 32 geeft een overzicht van de filialen in ontwikkelingsgebieden met een laag en laag middelmatig inkomen. In deze studie worden al deze landen als ontwikkelingslanden beschouwd. In de twee tabellen wordt ook een vergelijking gemaakt met 1995.

Subsahara Afrika is het ontwikkelingsgebied die de meeste filialen aantrekt, 365 filialen zijn er gevestigd. Hierbij is het wel belangrijk in gedachten te houden dat dit ook het grootste gebied is, 365 filialen zijn er verspreid over 34 landen. Daarentegen heeft de meerderheid van de landen in dit gebied een laag inkomen (excl. Zuid-Afrika en Kaapverdië), 290 filialen zijn gevestigd in economieën met een laag inkomen. De belangrijkste landen in dit gebied zijn Zuid-Afrika (72 filialen), Kongo Kinshasa (62 filialen) en Liberia (61 filialen).

Er zijn 159 moederondernemingen die in Subsahara Afrika investeren. De Belgische Scheepvaartmaatschappij is de belangrijkste investeerder op het vlak van het aantal filialen in dit deel van Afrika. De Belgische Scheepvaartmaatschappij heeft, met zijn 61 filialen, heel wat meer filialen dan SDV Transami en de Fortis Bank die respectievelijk 16 en 14 filialen hebben. De vervoerssector (107 filialen) en de financiële sector (68 filialen) zijn de twee belangrijkste sectoren die in Afrika investeren. Ook de groothandel (62 filialen) heeft veel belang in Subsahara Afrika. De ambassade van Kinshasa weet ons ook te melden dat volgens hen de Belgische belangen in Kongo (62 filialen) eerder beperkt zijn. Veel filialen die zich in Kongo gevestigd hebben, werken namelijk beneden hun capaciteit.

Op een tweede plaats komen de ontwikkelingslanden van Europa en Centraal-Azië die 2,1 % van de filialen bezitten. In dit gebied investeren 222 moederondernemingen in 333 filialen. In dit gebied zijn Roemenië, Rusland, Turkije en Bulgarije de populairste vestigingsplaatsen. Een groot aantal van de filialen zijn dochterondernemingen van bedrijven uit de groothandel en handelsbemiddeling, uit de voedingssector, de chemie sector en uit de sector van de overige zakelijke dienstverlening. In de top-10 van ondernemingen in dit ontwikkelingsgebied vinden we dan ook op de eerste plaats Interbrew met 14 filialen, op de vierde plaats de Puratos Groep (vervaardiging van voedingsmiddelen), op de achtste plaats de Delhaize Groep en verder nog Anacom (informatica en aanverwante activiteiten) en Koramic Building Products.

Oost-Azië en het gebied van de Stille Oceaan omvat 9 ontwikkelingslanden waar Belgische ondernemingen gevestigd zijn. In China (114 filialen), Thailand (69 filialen), Indonesië (38 filialen) en de Filippijnen (27 filialen) zijn het hoogst aantal filialen gevestigd. De 266 filialen zijn afkomstig uit 122 moederonderneming uit een brede waaier van sectoren. De belangrijkste sectoren zijn hierbij de overige zakelijke dienstverlening, de financiële instellingen, de chemische nijverheid en de metallurgie. Sipef, Electrabel/Tractebel/Distrigaz, Weddell, Solvay en Accor hotels zijn hier de belangrijkste moederondernemingen. Elk heeft tussen de 10 en de 15 filialen.

In het Midden-Oosten zijn slechts een klein aantal filialen aanwezig in de ontwikkelingsgebieden, 17 filialen zijn er verdeeld over Jordanië, Syrië en Egypte. De twee landen met een hoog inkomen in dit gebied, de Verenigde Arabische Emiraten en Israël, zijn goed voor 65 filialen. De 159 filialen die terug te vinden zijn in de ontwikkelingslanden van het Midden-Oosten en Noord-Afrika zijn dus hoofdzakelijk terug te vinden in Noord-Afrika. Marokko en Tunesië hebben sa-

men 132 filialen. Fasta, Electrabel/Tractebel/Distrigaz en The Fashion Company zijn de drie belangrijkste investeerders in het ontwikkelingsgebied van het Midden-Oosten en Noord-Afrika. De overige zakelijke dienstverlening, de groothandel en handelsbemiddeling en de vervaardiging van kleding en bontnijverheid (hoofdzakelijk in Noord-Afrika, Tunesië) zijn de sectoren die het hoogst aantal filialen in dit gebied gevestigd hebben.

India, Pakistan, Bangladesh en Sri Lanka behoren tot de ontwikkelingslanden in Zuid-Azië. In dit gebied zijn er 66 vestigingen van 51 moederondernemingen. Die zijn hoofdzakelijk in India geconcentreerd (57 filialen). De overige zakelijke dienstverlening en de chemische nijverheid hebben respectievelijk 9 en 7 filialen in Zuid-Azië gefinancierd en mogen dus als de belangrijkste sectoren beschouwd worden die in dat ontwikkelingsgebied investeren. De belangrijkste onderneming is hier Electrabel/Tractebel/Distrigaz met zijn 5 filialen.

Een laatste ontwikkelingsgebied is Latijns-Amerika en de Caraïben. Slechts 29 moederondernemingen investeren hier in 50 filialen verspreid over 8 landen. De belangrijkste investeerders zijn Ecuhold, de Etex Group en de Compagnie Internationale des Wagons-Lits et du Tourisme.

De evolutie van het aantal filialen over de periode 1995-2001 toont slechts een kleine stijging van 9 % van de filialen in de ontwikkelingslanden. Zoals in tabel 28 opgemerkt kan worden, is er immers in een aantal ontwikkelingsgebieden een daling van het aantal filialen waar te nemen, o.a. in de ontwikkelingslanden in Oost-Azië en de Stille Oceaan, in het Midden-Oosten en Noord-Afrika en ook nog in Zuid-Azië. Het aandeel van filialen in ontwikkelingslanden in het totaal aantal filialen is over de periode 1995-2001 gedaald van 12,2 % naar 7,8 %. In Europa en Centraal Azië en Latijns-Amerika en de Caraïben kunnen we een status quo waarnemen. In Subsahara Afrika, Oost-Azië en de Stille Oceaan, het Midden-Oosten en Noord-Afrika en Zuid-Azië daarentegen is er telkens een daling in het aandeel waar te nemen.

TABEL 31 - Aantal en aandeel van de filialen in economieën met een laag inkomen.

Ontwikkelingsgebied	Economieën met een laag inkomen (bruto nationaal inkomen per hoofd < \$ 745)				Aantal landen met filialen
	Aantal filialen		Aandeel in percent		
	2001	1995	2001	1995	
Europa en Centraal-Azië (8 landen)	33	16	0,2	0,2	6
Latijns-Amerika en de Caraïben (2 landen)	0	1	0	0	0
Subsahara Afrika (38 landen)	290	258	1,8	2,8	32
Oost-Azië en de Stille Oceaan (10 landen)	56	81	0,4	0,9	6
Midden-Oosten en Noord-Afrika (1 land)	0	0	0	0	0
Zuid-Azië (5 landen)	62	67	0,4	0,7	3
Totaal ontwikkelingslanden	441	423	2,8	4,6	47

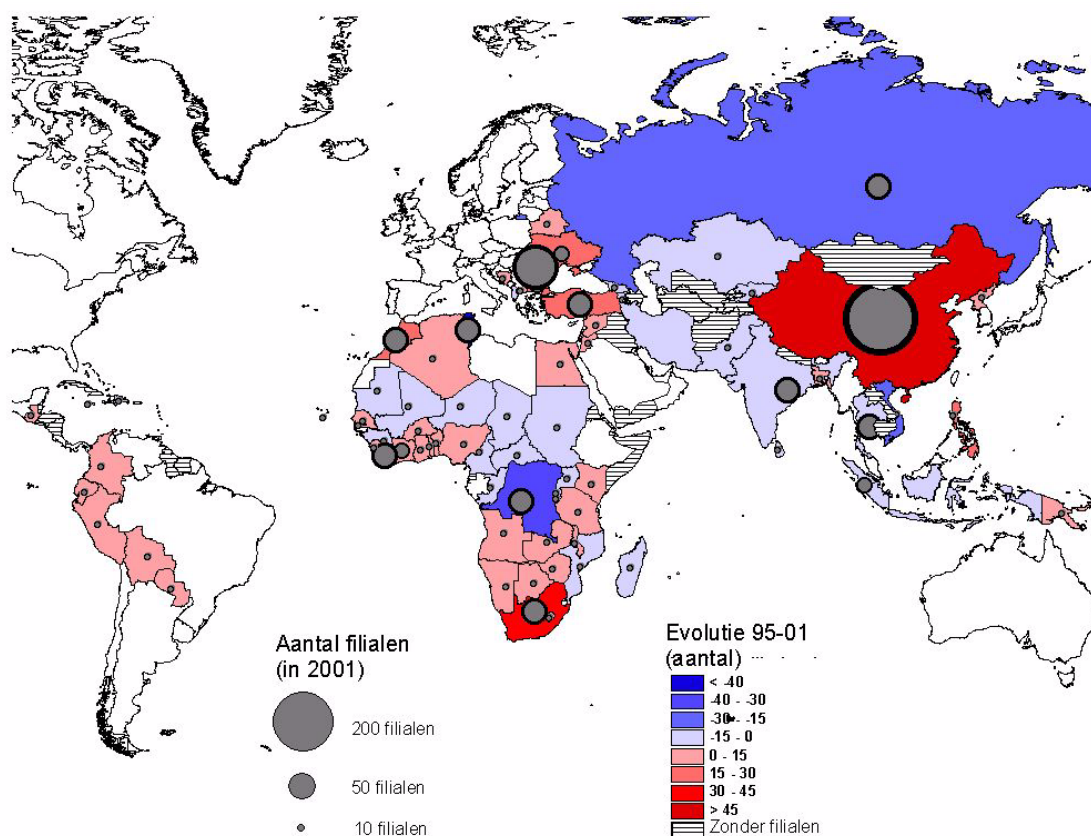
Bron: FPB, BELMOFI-databank 1995 en 2001.

TABEL 32 - Aantal en aandeel van de filialen in ontwikkelingslanden (landen met een laag en laag middelmatige inkomen)

Ontwikkelingsgebied	Laag en laag middelmatige inkomens (bruto nationaal inkomen per hoofd < \$ 2975)				Aantal moeder- ondernemingen in 2001	Aantal landen met filialen
	Aantal filialen		Aandeel in percent			
	2001	1995	2001	1995		
Europa en Centraal-Azië (19 landen)	333	194	2,1	2,1	222	15
Latijns-Amerika en de Caraïben (17 landen)	50	34	0,3	0,4	29	8
Subsahara Afrika (41 landen)	365	291	2,3	3,2	159	34
Oost-Azië en de Stille Oceaan (19 landen)	266	307	1,7	3,3	122	9
Midden-Oosten en Noord-Afrika (10 landen)	159	213	1,0	2,3	105	6
Zuid-Azië (7 landen)	66	82	0,4	0,9	51	4
Totaal (113 landen) ontwikkelingslanden	1 229	1 122	7,8	12,2		76
Ontwikkelde landen	14 503	8 080	92,1	87,8		

Bron: FPB, BELMOFI-databank 1995 en 2001.

Kaart 3 geeft ons een visueel overzicht van het aantal filialen in ontwikkelingslanden en de evolutie van die aantallen. Er wordt ook aangegeven in welke ontwikkelingslanden er geen filialen van Belgische ondernemingen gevestigd zijn. We merken een belangrijke stijging van filialen op in Roemenië (+84 filialen), in China (een stijging van 149 naar 211 filialen), in Liberia (+52) en in Zuid-Afrika (+41). Sterke dalingen zijn waar te nemen in Tunesië, Kongo Kinshasa, Vietnam, Rusland en Sri Lanka.

KAART 3 - Filialen in ontwikkelingslanden: aantal en evolutie 1995-2001

Bron: FPB, BELMOFI-databank 1995 en 2001.

F. Besluit

De BELMOFI-databank telt 4 886 in België gevestigde moederondernemingen die samen 15 742 filialen in het buitenland gevestigd hebben. Die vestigingen concentreren zich in belangrijke mate in Europa en dan vooral in de buurlanden van België. De helft van het totaal aantal filialen heeft er zich gevestigd.

De meeste moederondernemingen met filialen in het buitenland zijn naamloze vennootschappen. Ook de Belgische overheidsbedrijven zijn in het buitenland goed vertegenwoordigd. De Belgische ondernemingen bezitten meestal een belangrijke controle over hun vestigingen (bij 82 % van de filialen is de Belgische onderneming hoofdaandeelhouder met 50 % of meer).

Er zijn nog een aantal elementen die kenmerkend zijn voor Belgische ondernemingen met filialen in het buitenland. Grote ondernemingen hebben relatief gezien meer ondernemingen met filialen dan kleine ondernemingen. Bovendien is het aandeel van de Brusselse ondernemingen die filialen in het buitenland hebben gevestigd groter dan de Vlaamse ondernemingen -die het grootste aantal filialen bezitten- en dan dat van de Waalse ondernemingen. Ten slotte is ook de sector waartoe de moederonderneming behoort van belang. Het aandeel van de ondernemingen met filialen binnen het aantal ondernemingen uit de dienstensector is kleiner dan dat van de ondernemingen uit de industriële sector, hoewel de dienstensector in absolute waarde meer ondernemingen met filialen in het buitenland telt. In de top-10-lijst van ondernemingen met het hoogst aantal filialen staan er verschillende ondernemingen uit de financiële sector. Verder zijn ook de volgende sectoren in de top-10 vertegenwoordigd: de vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten, de chemische nijverheid, handel in auto's, productie en distributie van energie en vervoer te land.

Wat de verdeling van de sectoren over de verschillende regio's betreft, viel op dat, in absolute waarden, de handelsector in elk gebied een groter belang had dan de industriële sector. De handel in onroerende goederen, verhuur en diensten aan ondernemingen, de financiële en de handelssector zijn overal goed vertegenwoordigd. De vervoerssector is vooral in Afrika een heel belangrijke sector. De chemie en kunststofsector is de bedrijfstak uit de industriële sector die het in elk gebied goed doet. Verder is de metaalsector van groot belang in Centraal- en Zuid-Amerika.

Wanneer de resultaten uit het onderzoek in 1995 en de resultaten uit 2001 vergeleken worden, stelt men vast dat het aantal filialen toeneemt met 71 % en de moederondernemingen met 32 %. De toename van het aantal ondernemingen en hun filialen is sterker bij de ondernemingen behorende tot een Belgische groep dan bij die behorende tot buitenlandse groepen. De geografische verdeling van de filialen daarentegen heeft geen grote veranderingen gekend. Bijna overal in Europa wordt er een stijging van het aantal filialen waargenomen. Buiten Europa daarentegen werden de meeste dalingen vastgesteld in Afrika en Azië.

Ongeveer één op tien Belgische moederondernemingen is actief in de EU-uitbreidingslanden. Van alle Belgische ondernemingen die actief zijn in het buitenland, zijn er relatief meer ondernemingen uit de industrie dan uit de dienstensector actief in de uitbreidingslanden. Opvallend is dat relatief veel grote ondernemingen actief zijn in die landen, terwijl de Belgische KMO's eerder in de buurlanden actief

zijn. De Belgische ondernemingen zijn vooral aanwezig in drie landen: Polen, Hongarije en de Tsjechische Republiek.

Belgische ondernemingen investeren voornamelijk in industrielanden. Slechts 7,8 % van de filialen zijn in ontwikkelingslanden gevestigd. Over de periode 1995-2001 is het aantal filialen in ontwikkelingslanden slechts licht gestegen met 9 %. Het aandeel van filialen in ontwikkelingslanden is over die periode gedaald van 12,2 % naar 7,8 %. De populairste ontwikkelingslanden zijn China en Roemenië. In die twee landen werden over de periode 1995-2001 ook de grootste stijgingen waargenomen. Ontwikkelingslanden trekken relatief meer Belgische moederondernemingen uit de industriële sector dan uit de dienstensector aan. In absolute termen heeft de dienstensector wel de bovenhand. In de dienstensector is vooral de vervoerssector van groot belang. Voor de industriële sector zijn de vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten en de vervaardiging van textiel en kleding de belangrijkste sectoren in ontwikkelingslanden.

Tot slot: de Belgische moederondernemingen investeren vooral in Europa. De rest van de filialen is sterk verspreid over de wereld, waarbij de industrielanden toch wel de voorkeur krijgen boven de ontwikkelingslanden als vestigingsplaats.



Bijlage 1: Samenstelling van de geografische zones en ontwikkelingsgebieden

A. Geografisch gebied

Afrika

Nigeria, Centraal Afrikaanse Republiek, Madagaskar, Kongo Kinshasa, Gabon, Botswana, Liberia, Lesotho, Marokko, Zimbabwe, Soedan, Ghana, Rwanda, Niger, Namibië, Mozambique, Malawi, Mauritius, Gambia, Mauritanië, Mali, Guinee, Angola, Togo, Oeganda, Kenia, Tanzania, Kaapverdië, Boeroendi, Tunesië, Ivoorkust, Kameroen, Tsjaad, Senegal, Zuid-Afrika, Sierra Leone, Kongo Brazzaville, Algerije, Zambia, Benin, Burkina Faso

Azië/Stille Oceaan

Noord Korea, India, Japan, Bangladesh, Guam, Kazakstan, Hong Kong, Indonesië, Zuid Korea, Sri Lanka, Myanmar, Kirgizië, Salomonseilanden, Vietnam, China, Oezbekistan, Taiwan, Australië, Thailand, Singapore, Maleisië, Pakistan, Filippijnen, Papoea-Nieuw-Guinea, Nieuw-Zeeland, Nauru

Centraal- en Oost-Europa

Belarus, Georgië, Hongarije, Tsjechië, Kroatië, Estland, Oekraïne, Bosnië en Herzegovina, Rusland, Bulgarije, Armenië, Slovenië, Slowakije, Roemenië, Macedonië, Polen, Moldavië, Letland, Litouwen, Joegoslavië

Centraal- en Zuid-Amerika

Venezuela, Dominicaanse republiek, Costa Rica, Ecuador, Colombia, Britse Maagdeneilanden, Uruguay, Nederlandse Antillen, Peru, Panama, Argentinië, Bahamas, Brazilië, Guatemala, Chili, Barbados, Bolivia, Kaaimaneilanden, Jamaica, Paraguay

West-Europa

Oostenrijk, Zwitserland, Monaco, Turkije, Zweden, Portugal, Noorwegen, IJsland, Malta, Cyprus, Luxemburg, Liechtenstein, Jersey, Italië, Spanje, Nederland, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Guernsey, Gibraltar, Griekenland, Ierland, Eiland Man

Midden-Oosten

Libanon, Israël, Jordanië, Verenigde Arabische Emiraten, Syrië, Saoedi-Arabië, Oman, Egypte

Noord-Amerika

Bermuda, Canada, USA, Mexico

B. De Europese Unie en de EU kandidaatslanden

EU

Frankrijk, Nederland, Duitsland, Luxemburg, Groot-Brittannië, Spanje, Italië, Zweden, Portugal, Ierland, Oostenrijk, Denemarken, Griekenland, Finland

EU-kandidaatslanden

Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slowakije, Slovenië en Tsjechië

C. Ontwikkelingslanden¹

1. Landen met een laag en laag middelmatig inkomen

Zuid-Azië (7)

India, Sri Lanka, Bangladesh, Pakistan, *Afghanistan, Malediven, Nepal*

Subsahara Afrika (41)

Ghana, Gambia, Guinee, Nigeria, Niger, Kaapverdië, Mozambique, Kameroen, Malawi, Mauritanië, Mali, Zimbabwe, Madagaskar, Liberia, Namibië, Kongo Kinshasa, Zambia, Zuid-Afrika, Angola, Burkina Faso, Boeroendi, Benin, Oeganda, Kenia, Centraal-Afrikaanse Republiek, Togo, Senegal, Sierra Leone, Kongo Brazzaville, Soedan, Ivoorkust, Rwanda, Tanzania, Lesotho, *Comoros, Equatoriaal Guinee, Eritrea, Guinee-Bissau, Sao Tomé en Príncipe, Somalië, Swaziland*

Oost-Azië en het gebied van de Stille Oceaan (19)

China, Myanmar, Indonesië, Noord Korea, Thailand, Vietnam, Papoea-Nieuw-Guinea, Salomonseilanden, Filippijnen, *Cambodia, Fiji, Kiribati, Laos, Marshall eilanden, Micronesië, Mongolië, Samoa, Timor-Leste, Tonga*

Het Midden-Oosten en Noord-Afrika (10)

Algerije, Tunesië, Egypte, Jordanië, Marokko, Syrië, *Djibouti, Iran, Irak, West Bank en Gaza*

1. Schuingedrukte landen zijn landen waarbij Belgische ondernemingen geen filialen gevestigd hebben.

Latijns-Amerika en de Caraïben (17)

Paraguay, Colombia, Dominicaanse republiek, Bolivia, Ecuador, Peru, Guatemala, Jamaica, *Belize, Cuba, El Salvador, Guyana, Haïti, Honduras, Nicaragua, St. Vincent en de Grenadines, Suriname*

Europa- en Centraal-Azië (19)

Oezbekistan, Bulgarije, Bosnië en Herzegovina, Armenië, Joegoslavië, Moldavië, Kazakstan, Macedonië, Rusland, Oekraïne, Roemenië, Kirgizië, Belarus, Turkije, Georgië, *Albanië, Azerbeidjaan, Tajikistan, Turkmenistan*

2. Landen met een laag inkomen**Zuid-Azië (5)**

India, Bangladesh, Pakistan, *Afghanistan, Nepal*

Subsahara Afrika (38)

Ghana, Gambia, Guinee, Nigeria, Niger, Mozambique, Kameroen, Tsjaad, Malawi, Mauritanië, Mali, Zimbabwe, Madagaskar, Liberia, Kongo Kinshasa, Zambia, Angola, Burkina Faso, Boeroendi, Benin, Oeganda, Kenia, Centraal-Afrikaanse Republiek, Togo, Senegal, Sierra Leone, Kongo Brazzaville, Soedan, Ivoorkust, Rwanda, Tanzania, Lesotho, *Comoros, Equatoriaal Guinee, Eritrea, Guinee-Bissau, Sao Tomé en Príncipe, Somalië*

Oost-Azië en het gebied van de Stille Oceaan (10)

Myanmar, Indonesië, Noord Korea, Vietnam, Papoea-Nieuw-Guinea, Salomons-eilanden, *Cambodia, Laos, Mongolië, Timor-Leste*

Het Midden-Oosten en Noord-Afrika (1)

Yemen

Latijns-Amerika en de Caraïben (2)

Haïti, Nicaragua

Europa- en Centraal-Azië (8)

Oezbekistan, Armenië, Moldavië, Oekraïne, Kirgizië, Georgië, *Azerbeidjaan, Tajikistan*



Bijlage 2: Handleiding BELMOFI

De BELMOFI-databank (de in BELgië gevestigde Multinationale Ondernemingen en hun Filialen in het buitenland) bevat de filialen van Belgische ondernemingen die in het buitenland gevestigd zijn. De databank bestaat uit één hoofdtabel en twee bijkomende tabellen. De hoofdtabel is BELMOFI, de twee bijkomende tabellen zijn de tabel van landen en de tabel van moederondernemingen. De BELMOFI tabel omvat details over de filialen van Belgische ondernemingen in het buitenland. De landen tabel geeft de lijst van de landen, hun ISO-code en de gebruikte indelingen in gebieden. De tabel van de moederondernemingen geeft meer details over de moederondernemingen in België.

De volgende gegevens kunnen teruggevonden worden in de tabel BELMOFI.

Id is het uniek nummer gegeven door Access

Bron: De bron geeft aan waar de informatie gehaald werd. Die informatie kan uit de jaarrekeningen (J), uit Belfirst (B) of bij de ambassades (A) gehaald worden.

Filiaal: de naam van het buitenlands filiaal.

Intern nr: Het intern nummer dat gegeven werd door de bron waar het buitenlands filiaal gevonden werd. Er zijn verschillende soorten interne nummers: het intern nummer gegeven door de Balanscentrale en de interne nummers gegeven door Belfirst. Belfirst baseert zich onder andere op de nationale nummers van de filialen en de nummers die doorgegeven werden door de Balanscentrale.

Moedermaatschappij in België: de naam van de hoofdmaatschappij van het filiaal in België. Wanneer in deze kolom twee namen voorkomen die gescheiden worden door een dubbele schuine streep, dan betekent dit dat de twee onafhankelijke ondernemingen participaties bezitten in dit filiaal. Het BTW nummer van de onderneming met de hoogste participatiegraad wordt dan in de volgende kolom, BTW-nr., geplaatst en het BTW-nummer van de tweede of zelfs derde moeder worden respectievelijk in de kolom van moeder2 en moeder3 geplaatst.

BTW nr: het BTW-nummer van de hoofdmaatschappij in België.

Moeder2: het BTW-nummer van de onderneming die onafhankelijk is van de hoofdmaatschappij en die ook een (kleinere) participatie heeft in het kapitaal van het filiaal.

Moeder3: het BTW-nummer van de onderneming die onafhankelijk is van de hoofdmaatschappij en van moeder2 en die ook een (kleinere) participatie heeft in het kapitaal van het filiaal.

Belgisch filiaal: de Belgische dochteronderneming via de welke de hoofdmoeder-onderneming een participatie heeft in een buitenlands filiaal.

BTW nr filiaal: het BTW nummer van de hierboven omschreven Belgische dochteronderneming.

Jaar van Jaarrekening: het jaar waarin de jaarrekening van de moederonderneming werd afgesloten.

Stad: de stad waar het buitenlands filiaal gevestigd is.

Land: het land waar het buitenlands filiaal gevestigd is. Het land is gecodeerd, hiervoor werd de ISO-code gebruikt. In de tabel landen staat elk gebruikte code omschreven.

Participatie: het percentage van deelneming die de moederonderneming in het kapitaal van het buitenlands filiaal bezit. Bij verschillende onafhankelijke moederondernemingen werden de verschillende participatiegraden opgeteld om op die manier de totale Belgische participatie in het buitenlands filiaal te kennen.

Activiteitscode: de NACE-BEL code omschrijft de activiteit van het filiaal.

Activiteitscode2: een tweede beschrijving van de activiteit van het filiaal.

Werkgelegenheid: het aantal werknemers in het filiaal.

Opmerkingen

Naast de hoofdtabel BELMOFI zijn er nog twee bijkomende tabellen. Een eerste tabel is de landen tabel. Deze tabel bezit vijf kolommen. Een eerste kolom, land, geeft de codes van de landen aan. Land2 is de kolom waar de landen omschreven staan. Gebied is de naam van de derde kolom en geeft het geografisch gebied aan waartoe het land behoort. Die verdeling is gebaseerd op de verdeling gebruikt door Diplobel en werd ontwikkeld door de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Hierna krijgen we de kolom ontwikkelingsland met de landen uit een ontwikkelingsgebied en er wordt bepaald van welk ontwikkelingsgebied het land deel is. Hiervoor hanteren we de criteria en de indeling van de Wereldbank. Economieën met lage en middelmatige inkomens worden hierbij als ontwikkelingsland beschouwd. Uiteindelijk volgt de kolom handelsgebied met de landen die deel uitmaken van de EU en die deel uitmaken van de EU-kandidaatlanden.

Een tweede bijkomende tabel is de tabel van de moederondernemingen. Die tabel omvat de naam van de moederonderneming en het BTW-nummer van de moederonderneming. Het BTW-nummer is de link tussen die tabel en de BELMOFI-tabel. Verder wordt er bijkomende informatie opgeslagen over de moederonderneming. Een eerste element dat aan bod komt is het adres, de postcode en de stad van herkomst van het moederbedrijf. Dat kan interessant zijn om een onderscheid te maken tussen de gewesten (1=Vlaanderen, 2=Brussel, 3=Wallonië). Hierop volgt de NACE-BEL code van het moederbedrijf. Die geeft de activiteitscode van de moederonderneming aan. De afsluitingsdatum geeft de datum van een aantal elementen die een beeld geven over de grootte van de moederonderneming: het totaal van de activa, het eigen vermogen, de omzet, de toegevoegde waarde, het resultaat en de werkgelegenheid. Die gegevens zijn beschikbaar via

de cijfergegevens uit de gestandaardiseerde jaarrekeningen van de Balanscentrale. In die tabel wordt ook de naam (niet volledig gecontroleerd, enkel met een interne standaardnaam), de activiteitscode en de nationaliteit van de groep, waartoe de onderneming behoort, bekend gemaakt. Deze laatste gegevens zijn indicatief.



Bijlage 3: Aantal filialen in de verschillende landen

Land	ISO-Code	Aantal filialen	Aandeel
Algerije	DZ	10	0,06 %
Angola	AO	4	0,03 %
Argentinië	AR	53	0,34 %
Armenië	AM	1	0,01 %
Australië	AU	133	0,84 %
Bahamas	BS	8	0,05 %
Bangladesh	BD	3	0,02 %
Barbados	BB	1	0,01 %
Belarus	BY	2	0,01 %
Benin	BJ	1	0,01 %
Bermuda	BM	16	0,10 %
Boeroendi	BI	11	0,07 %
Bolivia	BO	4	0,03 %
Bosnië en Herzegovina	BA	3	0,02 %
Botswana	BW	5	0,03 %
Brazilië	BR	131	0,83 %
Britse Maagdeneilanden	VG	8	0,05 %
Bulgarije	BG	45	0,29 %
Burkina Faso	BF	6	0,04 %
Canada	CA	113	0,72 %
Centraal Afrikaanse Republiek	CF	1	0,01 %
Chili	CL	52	0,33 %
China	CN	114	0,72 %
Colombia	CO	17	0,11 %
Costa Rica	CR	6	0,04 %
Cyprus	CY	25	0,16 %
Denemarken	DK	88	0,56 %
Dominicaanse republiek	DO	1	0,01 %
Duitsland	DE	1 167	7,41 %
Ecuador	EC	8	0,05 %
Egypte	EG	14	0,09 %
Eiland Man	IM	6	0,04 %
Estland	EE	8	0,05 %
Filippijnen	PH	27	0,17 %

Land	ISO-Code	Aantal filialen	Aandeel
Finland	FI	27	0,17 %
Frankrijk	FR	3 292	20,91 %
Gabon	GA	3	0,02 %
Gambia	GM	1	0,01 %
Georgië	GE	1	0,01 %
Ghana	GH	6	0,04 %
Gibraltar	GI	2	0,01 %
Griekenland	GR	74	0,47 %
Guam	GU	1	0,01 %
Guatemala	GT	3	0,02 %
Guernsey	GG	15	0,10 %
Guinee	GN	6	0,04 %
Hong Kong	HK	97	0,62 %
Hongarije	HU	187	1,19 %
Ierland	IE	183	1,16 %
IJsland	IS	3	0,02 %
India	IN	57	0,36 %
Indonesië	ID	38	0,24 %
Israël	IL	27	0,17 %
Italië	IT	473	3,00 %
Ivoorkust	CI	28	0,18 %
Jamaica	JM	1	0,01 %
Japan	JP	72	0,46 %
Jersey	JE	24	0,15 %
Joegoslavië	YU	6	0,04 %
Jordanië	JO	2	0,01 %
Kaaimaneilanden	KY	19	0,12 %
Kaapverdië	CV	1	0,01 %
Kameroen	CM	13	0,08 %
Kazakstan	KZ	5	0,03 %
Kenia	KE	14	0,09 %
Kirgizië	KG	1	0,01 %
Kongo Brazzaville	CG	1	0,01 %
Kongo Kinshasa	CD	62	0,39 %
Kroatië	HR	22	0,14 %
Lesotho	LS	1	0,01 %
Letland	LV	10	0,06 %
Libanon	LB	11	0,07 %
Liberia	LR	61	0,39 %
Liechtenstein	LI	7	0,04 %
Litouwen	LT	17	0,11 %
Luxemburg	LU	1 151	7,31 %
Macedonië	MK	2	0,01 %
Madagaskar	MG	1	0,01 %
Malawi	MW	2	0,01 %

Land	ISO-Code	Aantal filialen	Aandeel
Maleisië	MY	64	0,41 %
Mali	ML	2	0,01 %
Malta	MT	9	0,06 %
Marokko	MA	58	0,37 %
Mauritanië	MR	1	0,01 %
Mauritius	MU	16	0,10 %
Mexico	MX	78	0,50 %
Moldavië	MD	1	0,01 %
Monaco	MC	16	0,10 %
Mozambique	MZ	1	0,01 %
Myanmar	BU	2	0,01 %
Namibië	NA	2	0,01 %
Nauru	NR	1	0,01 %
Nederland	NL	2 431	15,44 %
Nederlandse Antillen	AN	31	0,20 %
Nieuw-Zeeland	NZ	11	0,07 %
Niger	NE	1	0,01 %
Nigeria	NG	19	0,12 %
Noord Korea	KP	1	0,01 %
Noorwegen	NO	56	0,36 %
Oeganda	UG	2	0,01 %
Oekraïne	UA	29	0,18 %
Oman	OM	4	0,03 %
Oostenrijk	AT	117	0,74 %
Pakistan	PK	2	0,01 %
Panama	PA	17	0,11 %
Papoea-Nieuw-Guinea	PG	3	0,02 %
Paraguay	PY	3	0,02 %
Peru	PE	13	0,08 %
Polen	PL	353	2,24 %
Portugal	PT	183	1,16 %
Roemenië	RO	114	0,72 %
Rusland	RU	63	0,40 %
Rwanda	RW	11	0,07 %
Salomonseilanden	SB	1	0,01 %
Saoedi-Arabië	SA	8	0,05 %
Senegal	SN	9	0,06 %
Sierra Leone	SL	1	0,01 %
Singapore	SG	131	0,83 %
Slowakije	SK	89	0,57 %
Slovenië	SI	11	0,07 %
Soedan	SD	1	0,01 %
Spanje	ES	579	3,68 %
Sri Lanka	LK	4	0,03 %
Syrië	SY	1	0,01 %

Land	ISO-Code	Aantal filialen	Aandeel
Taiwan	TW	21	0,13 %
Tanzania	TZ	4	0,03 %
Thailand	TH	69	0,44 %
Togo	TG	4	0,03 %
Tsjaad	TD	1	0,01 %
Tsjechië	CZ	251	1,59 %
Tunesië	TN	74	0,47 %
Turkije	TR	60	0,38 %
Uruguay	UY	10	0,06 %
Venezuela	VE	17	0,11 %
Verenigd Koninkrijk	GB	1 056	6,71 %
Verenigde Arabische Emiraten	AE	38	0,24 %
Verenigde Staten	US	840	5,34 %
Vietnam	VN	11	0,07 %
Zambia	ZM	3	0,02 %
Zimbabwe	ZW	6	0,04 %
Zuid Korea	KR	34	0,22 %
Zuid-Afrika	ZA	72	0,46 %
Zweden	SE	192	1,22 %
Zwitserland	CH	307	1,95 %
Totaal		15 742	100,0 %

Bron: FPB, BELMOFI-databank.



Bibliografie

- Bureau Of Economic Analysis, 'U.S. Direct Investment Abroad: financial and operating data.', <http://www.bea.doc.gov/bea/di/di1usdop.htm>.
- Bernard, P., Van Sebroeck H., Spinnewyn H., Gilot A. et Vandenhove P. (1994), 'Delocalisation des entreprises', Bureau du Plan.
- Bernard P., Van Sebroeck H., Spinnewyn H., Vandenhove P. en Van Den Cruyce B. (1997), 'Delokalisatie Mondialisering Een actualisatierapport over België', Federaal Planbureau.
- DREE (2001), 'L'implantation française à l'étranger', DREE Dossiers, <http://www.commerce-exterieur.gouv.fr/publications/>
DREE, Direction des Relations Economique Extérieures, recensement 2002 des implantations françaises à l'étranger.
- Nicoletti G., Golub S., Hajkova D., Mirza D. and Kwang-Yeol Yoo (2003), 'Policies and international integration: influences on trade and foreign direct investment.', Economic Department Working Papers N° 359, ECO/WKP(2003)13, OESO.
- OECD (2003), "Indicators of economic globalisation", DSTI/IND(2003)4, OECD.
- Vandenhove P. (2001), "Directe investeringen in het buitenland (DIB). De Investeringsstroom vanuit en naar België.", Working Paper 6-01, Federaal Planbureau, Brussel.
- Vincent A. (1990), "Les Groupes d'entreprises en Belgique. Le domaine des principaux groupes privés.", CRISP, Brussel.
- 'World Bank List of economies (July 2002)', World Bank, <http://www.worldbank.org/data/countryclass/classgroups.htm>.